

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie

VNÍMÁNÍ VLASTNÍHO SOCIÁLNÍHO
POSTAVENÍ A PROFESE U GO-GO TANEČNIC

Bakalářská práce

Vypracovala: Jana Holíková

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Šotola, Ph.D.

Olomouc 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením Mgr. Jaroslava Šotoly, Ph.D. a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, ze kterých jsem čerpala.

V Olomouci 26.3.2014

.....

Jana Holíková

Poděkování

Děkuji především participantkám za ochotu účastnit se na mém výzkumu a lidem, bez kterých by tato bakalářská práce nevznikla. Velmi děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Jaroslavu Šotolovi, Ph.D. za cenné rady a podporu. Můj dík patří také Mgr. Davidu Bradnovi, který mi po celou dobu výzkumu předával zajímavé podněty a doporučoval vhodnou literaturu.

Anotace

Bakalářská práce se zaměřuje na účel go-go tanečnic v nočním klubu. Dalšími tématy je vnímání své profese participantkami a lidmi z jejich okolí z pohledu participantek. Cílem práce je tyto jevy popsat. Popis je následně zasazen do teorie evoluční psychologie, která má v této oblasti největší explikační potenciál. Hypotézou výzkumu je, že go-go tanečnice vyvolávají svou přítomností a tanečním projevem dvořivé a impulsivní chování u mužské populace nočních klubů. První část bakalářské práce tvoří popis vybrané kvalitativní metody, druhou část samotný výzkum. Bakalářská práce je tedy založena na vlastním kvalitativním výzkumu. Ten byl realizován pomocí přístupu případové studie za využití technik sběru dat: polostrukturovaného rozhovoru a zúčastněného pozorování.

Klíčová slova

Go-go tanec, go-go tanečnice, evoluční psychologie, soutěž v rámci jednoho pohlaví, namlouvací chování, atraktivita žen, testosteron.

Annotation

This paper focuses on the purpose of go-go dancers in a night club. Other questions are the perception of their profession by participants themselves, and by people of their close social nexus from participant's point of view. The main aim of this paper is the description of these phenomena. Description are subsequently anchored in the framework of evolutionary psychology. The hypothesis is that go-go dancers by their presence and dancing performance bring about gallantful and impulsive behavior in the male populace at night clubs. This paper is divided into two parts: the description of the chosen qualitative method and the research itself. The thesis is thus based on original qualitative research which was executed by the means of a case study using semistructured interviews and participant observation.

Keywords

Go-go dance, go-go dancers, evolutionary psychology, intrasexual competition, courtship behaviour, attractiveness of women, testosterone.

Obsah

Úvod.....	8
I. ČÁST	10
1. Cíl výzkumu.....	10
2. Teoretické ukotvení výzkumu.....	11
3. Metodologie	14
3. 1. Proces výběru výzkumného designu.....	15
3. 2. Metoda případové studie	18
3. 3. Výběr vzorku.....	20
3. 4. Technika sběru dat	20
3. 5. Organizace výzkumného šetření	22
3. 5. Analýza dat.....	25
II. ČÁST	26
4. Popis zúčastněného pozorování	26
5. Výstupy z výzkumu	29
5. 1. Neobliba okolí.....	30
5. 1. 1. Příčiny neobliby okolí.....	31
5. 1. 2. Strategie vyrovnání se s neoblíbou	34
5. 1. 3. Důsledky neobliby	35
5. 2. Obhajovací postoj go-go tanečnic.....	36
5. 2. 1. Přínosy go-go tance.....	36
5. 2. 2. Obhajoba go-go tance	39
5. 3. Atributy go-go tanečnice.....	41
5. 4. Účel go-go tance	44
Závěr	48
Seznam použitých zdrojů	50

Přílohy 53

Úvod

Tématem mé bakalářské práce je oblast noční profese - go-go tance. Go-go tanečnice jsou mladé dívky tančící v nočních klubech na vyvýšeném pódiu, na kterém může, ale nemusí být umístěna tyč. Pódium je položeno mimo parket diváků, tanečnice tedy zajišťuje jakýsi vizuální program v klubu. Při práci nosí vyzývavé oblečení a tančí několik moderních stylů tance na hudbu převážně v žánru disco. Móda kostýmů tanečnic se neustále mění a stává se více provokativní. V současné době nosí tanečnice převážně různé variace spodního prádla, punčoch a bot na vysokém podpatku. Samozřejmě je běžné, že tanečnice jsou oblečené v duchu různých akcí nočního klubu. V českých klubech pracují go-go tanečnice přibližně čtyři hodiny za večer - od jedenácti do třetí hodiny ranní. Tančí buď dvacet minut šestkrát za večer, nebo třicet minut čtyřikrát za večer, přičemž mají po každém vystoupení vždy stejně dlouhou přestávku. O té si zpravidla vyměňují svůj kostým. V daném podniku může vystupovat jedna nebo několik tanečnic, které se střídají, aby pódium nebylo vůbec prázdné. Toto zaměstnání je jasnou investicí majitelů s cílem zvyšování zdrojů svého klubu. Zásadním požadavkem na výběr go-go tanečnice je atraktivní zevnějšek. Ačkoliv se v dnešní době go-go tanec rozšiřuje z prestižních klubů do těch málo známých, je tento fenomén z pohledu sociálních věd dosud neprobádanou oblastí.

Kvalitativní výzkum byl realizován pomocí metody případové studie. V okruhu této profese chci zkoumat hlavně účel go-go tanečnice v nočním klubu. To je i mým případem výzkumu. Účelem myslím důvod, proč jsou go-go tanečnice do nočních klubů situovány. Jinými slovy, jaký význam má přítomnost go-go tanečnice na dění v klubu. Dalšími problémy je vnímání své profese z pohledu participantek a jak podle nich nahlíží na tuto profesi lidé z jejich okolí. Cílem výzkumu je tato témata popsat. Má interpretace dat je následně zasazena do existující teorie, která se je snaží více objasnit. Pro tento záměr jsem si vybrala teorii evoluční psychologie, protože má v dané oblasti největší explikační potenciál. Mou hypotézou, kterou se ve výzkumu snažím prokázat je, že go-go tanečnice svou přítomností a tancem vyvolává dvořivé chování u mužské populace klubu. Muži na přítomnost tanečnice reagují předváděním se a ukazováním svého sociálního statusu. Právě to zvyšuje tržbu daného klubu.

Jak jsem zmínila, je tato oblast dosud neprobádaná z pohledu sociálních věd. Do terénu jsem tedy vstupovala s mlhavou představou o fenoménu. V průběhu výzkumu jsem nacházela několik témat, která by byla zajímavá popsat, nakonec jsem se zaměřila na obecnější otázku po samotném účelu go-go tance. Moje oblast zájmu tedy přímo nekoresponduje s názvem bakalářské práce, ale to je důsledkem přirozeného vývoje výzkumu.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části. Protože k danému tématu neexistuje odborná literatura, která by fenomén teoreticky přibližovala, v první části je vyličen metodologický postup a objasnění teoretického ukotvení výzkumu. Druhou část tvoří popis samotného výzkumu se zasazením dat do evoluční psychologie. Výzkum byl realizován za použití polostrukturovaných rozhovorů a zúčastněného pozorování jako technik sběru dat.

I. ČÁST

1. Cíl výzkumu

Moje hlavní výzkumná otázka zní: *Jaký je účel go-go tanečnice v nočním klubu?*

Dílčí výzkumné otázky jsou:

- 1) *Jaký postoj zaujímají go-go tanečnice k této profesi?*
- 2) *Jaký postoj podle go-go tanečnic zaujímá jejich okolí k této profesi?*

Cílem mého výzkumu je hledat odpovědi na výzkumné otázky a následně je popsat. Hlavní výzkumná otázka zní spíše obecně, protože cílem výzkumu není zabývat se pouze subjektivním pohledem participantek, i když jejich výpovědi hrály klíčovou roli ve výzkumu. Do odpovědi na hlavní výzkumnou otázku byla zahrnuta i data ze zúčastněného pozorování a poznatky z evoluční psychologie.

Výzkumné otázky jsem v průběhu výzkumu měnila, protože jsem do terénu na začátku výzkumu vstupovala s mlhavou představou o problematice. Původně zněly mé výzkumné otázky takto:

Hlavní výzkumná otázka: *Jak go-go tanečnice nahlíží na svou profesi?*

Dílčí výzkumné otázky:

- 1) *Jak probíhal vstup go-go tanečnic do profesního prostředí?*
- 2) *Jaký životní postoj zaujímají go-go tanečnice ke své profesi?*
- 3) *Jak se go-go tanečnicím změnil život díky této profesi?*
- 4) *Jak vnímají go-go tanečnice jejich vztah se společností?*

Tyto otázky vznikaly v době, kdy jsem zamýšlela zaměřit se primárně na osobní zkušenosti jednotlivých participantek s oblastí go-go tance. Postupně jsem však zjišťovala, že mě láká více rozkrytí úkolu tanečnice v nočním klubu. To znamená zaměření se na otázku: Proč jsou vlastně v klubu dívky tančící mimo parket oblečené ve vyzývavých kostýmech? Zájem o obecnější nahlédnutí fenoménu vznikl na základě odpovědi participantek, které se zdály být příliš povrchové a neúplné, co se týče účelu jejich profese.

2. Teoretické ukotvení výzkumu

Pro vysvětlení hlavní výzkumné otázky i dílčích problémů jsem použila zasazení dat do evoluční psychologie, která má v této problematice největší explikační potenciál. Jsem si vědoma, že evoluční psychologie je teorie velmi neobvyklá pro obor kulturní antropologie, ale pro můj výzkum jsem nenalezla vhodnější přístup, který by zkoumaná fakta vysvětloval.

Filosofie vědy na mou obhajobu říká, že je racionální použít přístup, který má nejvyšší míru pokroku v řešení problému. Imre Lakatos z postkuhnovské tradice, který přišel s myšlenkou výzkumného programu, tvrdil, že ve vědeckém poli v jakémkoli čase najdeme více než jeden výzkumný program, přičemž vedle sebe mohou existovat a soutěžit spolu.¹ Soutěž mezi programy je podle něho podstatná pro racionálnost a pokrok ve vědě.² Lakatos tvrdí, stejně jako Kuhn, že všechny výzkumné programy jsou v každém čase vystaveny anomáliím - nevyřešeným empirickým problémům. Degenerující výzkumný program je ten, který zaostává nebo stěží drží krok ve své snaze vypořádat se s anomáliemi.³ Změny degenerujícího výzkumného programu slouží pouze k pokrytí současných problémů a program nerozšiřuje své pole působnosti na další případy.⁴ Progresivní výzkumný program naopak odráží vyvrácení, a také se otvírá novým fenoménům.⁵ Každý obor v jakémkoli čase má soubor výzkumných problémů, z nichž některé jsou rychle pokrokové, některé pomalu pokrokové a některé degenerují. Pravidlo Lakatose je jasné: „vybrat si ten nejvíc progresivní výzkumný program.“⁶ Pro Lakatose je však přijatelné chránit dočasně program, který degeneruje. Může se zotavit. Dokonce, i když ho jiné programy předběhnou.⁷ Lakatos však říká, že rozhodnutí zůstat u degenerujícího výzkumného programu je velmi riskantní.⁸

Další filosof vědy postkuhnovské tradice Larry Laudan navrhl pohled, který je podobný Lakatosovi v základní struktuře, ale je mnohem kvalitnější. Stejně jako

¹GODFREY-SMITH, P. *Theory and Reality : an introduction of the philosophy of science*. S. 102.

²Tamtéž. S. 104.

³GODFREY-SMITH, P. *Theory and Reality : an introduction of the philosophy of science*. S. 105.

⁴TKALDEC, E. *Strategie a metody vědecké práce : Filosofické názory a komunikační dovednosti*. S. 28.

⁵GODFREY-SMITH, P. *Theory and Reality : an introduction of the philosophy of science*. S. 105.

⁶Tamtéž. S. 105.

⁷Tamtéž. S. 28.

⁸Tamtéž. S. 106.

Lakatos chtěl vyvinout pohled, ve kterém paradigmatu mohou koexistovat a soupeřit v rámci vědeckého oboru. Laudan pojmenoval rozsáhlé jednotky vědecké práce „výzkumnými tradicemi“ namísto výzkumných programů.⁹ Domníval se, že je vždy racionální sledovat vědeckou tradici s nejvyšší okamžitou mírou pokroku v řešení problémů. To ale neznamená akceptovat hlavní myšlenky tradice. Akceptovatelnost myšlenek nezávisí na míře změny, ale na celkové úrovni schopnosti řešit problémy. Akceptovat je možné myšlenky s nejvyšší úrovní řešení problémů, často myšlenky tradice hlavního proudu (mainstream), ale současně pracovat v rámci marginálních tradic s vysokou okamžitou mírou změny (pokroku).¹⁰ Laudanovy teorie jsou uvnitř výzkumné tradice propojeny jen volně a základní myšlenky nemají přísnou logickou strukturu. Domnívá se, že existuje i určitý pohyb myšlenek ven i dovnitř jádra i mezi odlišnými výzkumnými tradicemi. Jinou inovací Laudana byla představa dvou hlavních postojů vědců k teoriím a k výzkumným tradicím. Prvním je přijetí, které má blízko k víře, tj. akceptovat znamená brát ji jako pravdu. Druhý postoj tvoří sledování, které zahrnuje rozhodnutí pracovat s teorií, testovat ji, aniž by zde byla přítomna víra v pravdivost teorie. Laudan považuje za racionální zkoumat myšlenky, které vnitřně neakceptujeme. Mohou nastat případy, kdy sice nevěříme teorii, ale domníváme se, že určitě stojí za test a že my jsme k tomu dobře připraveni.¹¹

Laudan říká, že je racionální akceptovat tu teorii, která úspěšně řeší problémy. Jako takový problém můžeme chápat pomluvy go-go tanečnic od dalších žen v nočním klubu. Stejně tak nevím o jiné teorii, která by lépe vysvětlila, jakým způsobem go-go tanečnice rozproudí zábavu v nočním klubu. Domnívám se, že evoluční psychologie má skutečně největší potenciál k přiblížení podstaty go-go tance.

Ridley na obranu evoluční psychologie říká: Neexistuje nic vrozeného, co by existovalo bez výchovy, stejně jako neexistuje výchova bez zděděného základu. Kdokoli tvrdí něco jiného, je jako člověk, který by prohlašoval, že plocha pole je určena jeho délkou, nikoli však jeho šířkou. Vše v našem chování je produktem instinktů trénovaných zkušeností. Stále existuje názor, že lidská těla jsou produktem přírodního výběru, ale lidskou mysl vyprodukovala kultura, přičemž lidská kultura

⁹GODFREY-SMITH, P. *Theory and Reality : an introduction of the philosophy of science*. S. 108.

¹⁰TKALDEC, E. *Strategie a metody vědecké práce : Filosofické názory a komunikační dovednosti*. S. 29.

¹¹Tamtéž. S. 28.

není odrazem lidské přirozenosti. Tento pohled nutil společenské vědy, aby se soustředily jen na rozdíly mezi jednotlivci a kulturami a aby tyto rozdíly přehnaně zdůrazňovaly. Zajímavé jsou však ty rysy, které jsou nám všem společné bez ohledu na různé kultury, z nichž pocházíme: jevy jako gramatický jazyk, hierarchie, romantická láska, sexuální žárlivost, dlouhodobé svazky mezi pohlavími apod. To vše jsou flexibilní instinkty charakterizující náš druh, které jsou stejně nezpochybnitelným produktem evoluce jako naše oči a palce.¹²

Pro vysvětlení výzkumu jsem použila pouze takové jevy, které jsou lidem společné, jako jsou jisté sexuální preference, závist a soutěž v rámci jednoho pohlaví. Je nutné podotknout, že jsem si vědoma rizik, která tato teorie v některých oblastech nese, a rozhodně netvrdím, že lze vysvětlovat evoluční psychologií veškeré lidské chování. Nicméně ve všech kulturách budou muže přitahovat atraktivní ženy a ženy budou mezi sebou soupeřit o nejlepšího muže. Pokud tomu tak není, je teoretické ukotvení mého výzkumu naprosto nevhodné.

Samozřejmě musíme oddělovat obecné znaky atraktivity žen s těmi kulturně podmíněnými. Krása je značně relativní, tato relativita má však své hranice.¹³ Existují jisté estetické preference, které jsou vrozené a obecně platné. Jednou takovou univerzální preferencí je symetrie lidského těla. Dále psycholog Devendry Singh zjistil, že zatímco jednotlivé kultury mají odlišné názory na ideální váhu ženy, je ideální poměr obvodu pasu a boků u všech kultur stejný. Ten představuje klasickou ženskou „postavu ve tvaru přesýpacích hodin“. To souvisí s další obecnou předností a tou je mládí.¹⁴ Způsob ukládání tuku více na bocích, méně na trupu je podmínkou hormonálních změn, které ukazují na ženskou plodnost.¹⁵ Pro každou kulturu může být ideální váha ženy různá, preference poměru boků a pasu zůstane zachována. Dovolím si tedy tvrdit, že všude na světě je atraktivní žena mladá, má symetrické rysy a poměr pasu a boků 0,7 (v pase 70% obvodu boků). Pokud zauvažujeme nad vzhledem go-go tanečnic, v každé kultuře (ve kterých se vyskytují) podle mého názoru splňují i kulturní kritéria atraktivity kromě těch obecně platných. Minimálně nosí jiné oblečení, tančí odlišný styl tance a míra tuku na těle je jiná. Bezesporu však go-go tanečnice musí být ve všech kulturách, kde se vyskytují atraktivní.

¹²RIDLEY, M. *Červená královna : Sexualita a vývoj lidské přirozenosti*. S. 143.

¹³Tamtéž. S. 222.

¹⁴EVANS, D.; ZARATE, O. *Evoluční psychologie*. S. 111-112.

¹⁵RIDLEY, M. *Červená královna : Sexualita a vývoj lidské přirozenosti*. S. 231.

Usazení dat do teorie jsem použila přímo v samotném textu z důvodu lepší orientace v problematice. Vysvětlení tedy podávám přímo u těch jevů, na které lze evoluční psychologii použít.

3. Metodologie

Kvalitativní výzkum začíná s předpoklady, s výzkumníkovým pohledem na svět a s možností použití teoretického zázemí.¹⁶ V typickém případě kvalitativní výzkumník vybírá na začátku výzkumu téma a určí základní výzkumné otázky. Otázky může modifikovat nebo doplňovat v průběhu výzkumu, během sběru a analýzy dat. Z tohoto důvodu se někdy kvalitativní výzkum považuje za emergentní nebo pružný typ výzkumu. Logika kvalitativního výzkumu je induktivní, teprve po nasbírání dostatečného množství dat začíná výzkumník pátrat po pravidelnostech, které se v těchto datech vyskytují, formuluje předběžné závěry a hledá pro ně další oporu v datech.¹⁷ Výstupem mohou být nově formulované hypotézy nebo nová teorie.¹⁸ Sběr dat a jejich analýza v kvalitativním výzkumu probíhají v delším časovém intervalu a tyto fáze probíhají současně. Výzkumník sbírá data, provede jejich analýzu a podle výsledků se rozhodne, která data potřebuje, a poté začne opět se sběrem dat a jejich analýzou. Během těchto cyklů výzkumník své domněnky a závěry přezkoumává.¹⁹ Postupně vzniká studie výzkumného problému tážající se po smyslu individuálních nebo skupinových popisů na sociální nebo individuální problém. Finální výzkumná zpráva nebo prezentace zahrnuje hlasy participantů, reflexivitu výzkumníka a komplex popisů a interpretací problému.²⁰ Výzkumník postupuje podle dříve popsanych přístupů kvalitativní studie, což zvyšuje jeho kvalitu a sofistikovanost.²¹

¹⁶CRESWELL, J. W. *Qualitative Inquiry and Research Design : Choosing Among Five Approaches*. S. 37.

¹⁷ŠVAŘÍČEK, R.; ŠEĐOVÁ, K a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách : pravidla hry*. S. 24.

¹⁸DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. S. 287.

¹⁹HENDL, J. *Kvalitativní výzkum : Základní metody a aplikace*. S. 50.

²⁰CRESWELL, J. W. *Qualitative Inquiry and Research Design : Choosing Among Five Approaches*. S. 37.

²¹Tamtéž. S. 45.

Účel výzkumu obvykle klasifikujeme do jedné ze tří kategorií: explorace, popis, explanace.²² Jestliže prozkoumáváme nové téma, abychom se o něm co nejvíce dozvěděli, provádíme exploratorní neboli průzkumový výzkum. Úkolem výzkumníka provádějící tento typ výzkumu je navrhnout formulace otázek, jež je nutné zodpovědět v budoucnu v rámci rozsáhlejšího a systematického výzkumu. Exploratorní výzkum má být kreativní, flexibilní a zohledňovat všechny neočekávané jevy. Jde v něm také o první pokus navrhnout nové koncepty a základy teorie.²³ Já jsem si zvolila právě exploratorní výzkum, protože go-go tanec je v rámci sociálních věd málo prozkoumaný fenomén. Snažila jsem se také odhalit důležité faktory, které by byly přínosné pro další výzkum, což je pro explorativní výzkum charakteristické. V mém výzkumu se však objevily i explanační prvky. Nejen, že jsem fenomén zkoumala, ale zároveň jsem se ho snažila pochopit a vysvětlit. Do výzkumu jsem tedy zahrнула i prvky explanačního výzkumu, který se snaží vysvětlit nějaký proces a staví na exploratorním a popisném výzkumu.²⁴ K užšímu pochopení problematiky jsem použila teorii evoluční psychologie.

3. 1. Proces výběru výzkumného designu

Při uvažování nad designy výzkumu jsem brala v úvahu všech pět základních typů. Původně jsem zamýšlela porovnávat, jak na svou profesi pohlíží tanečnice s tím, jak na ně pohlíží společnost. Ale rozsah tohoto námětu byl příliš zstrašující na bakalářskou práci. Po zamítnutí tohoto návrhu jsem se rozhodla soustředit výhradně na subjektivní pohledy go-go tanečnic na svou profesi, což se také nyní odráží v názvu celé práce. V začátcích výzkumu jsem měla představu, že go-go tanečnice se výrazně odlišují svým sociálním statutem od většiny žen ve věku rané dospělosti, a proto jsem chtěla do hloubky poznat, jak tuto zkušenost prožívají. Prvním zvažovaným designem mého výzkumu bylo fenomenologické zkoumání.

Hlavním cílem fenomenologického zkoumání je popsat a analyzovat prožitou zkušenost se specifickým fenoménem, kterou má určitý jedinec nebo skupina jedinců. Výzkumník se snaží porozumět významům, jež jedinec fenoménu přikládá.²⁵ Typ problému sedí nejlépe k tomuto designu, pokud nám jde

²²HENDL, J. *Kvalitativní výzkum : Základní metody a aplikace*. S. 38.

²³Tamtéž. S. 38.

²⁴Tamtéž. S. 38.

²⁵Tamtéž. S. 128.

o individuální společnou nebo sdílenou zkušenost fenoménu.²⁶ Data jsou shromážděna pomocí popisu jedinců, kteří zažívali fenomén. Často jsou data ve fenomenologických studiích kolekcí skládající se z hloubkových několikanásobných rozhovorů s participanty.²⁷ Při analýze dat se zdůrazňují signifikantní prohlášení, které poskytují pochopení toho, jak participant prožívá fenomén. Tvoří se texturní popis (popis toho, co participant prožil) a strukturální popis (souvislosti a kontext, který ovlivnil, jak participant prožíval fenomén). Jejich kombinováním se vytvoří celková deskripce, která reprezentuje esenci zkušenosti.²⁸

Pro získání texturní a strukturální deskripce používáme zpravidla dva typy otázek: „Co jste zažil, pokud jde o tuto záležitost? Jaký kontext nebo jaké situace ovlivnily vaše zkušenosti s touto záležitostí?“²⁹ Dále fenomenologické zkoumání předpokládá otázky typu: „Zamyslete se nad dobou, kdy jste prožíval ... a popište to do co největších detailů. Zmínil jste... řekněte mi, jaké to pro vás bylo. Zmínil jste... popište mi to do větších detailů.“³⁰ Fenomenologické zkoumání se tedy soustředí velmi do hloubky na určitý jev. Uvědomila jsem si, že mým cílem tehdy nebylo soustředit se pouze na jeden moment go-go tance, ale spíše prozkoumání celého fenoménu z pohledu participantek. Od nápadu fenomenologického zkoumání jsem tedy upustila.

Dále jsem zvažovala biografický výzkum. Tento design je však jakousi rekonstrukcí a interpretací průběhu života jedince nebo několika málo jedinců.³¹ V průběhu rozhovorů jsem zjišťovala, že nerozumím principu samotného go-go tance a začala mě více zajímat samotná profese než úzký pohled participantek na ni. Výpovědi tanečnic byly sice velmi přínosné, ale neříkaly mi nic konkrétního o účelu této profese. Nejčastější odpovědí bylo rozproutit zábavu, což jsem nedokázala pochopit. Jakým způsobem rozproutí dívka tančící mimo publikum zábavu? Tak jsem dospěla k dalším třem typům designu – etnografickému výzkumu, zakotvené teorii a případové studii.

V této fázi jsem také pochopila, že volba názvu práce příliš nekoreluje s tím, na co jsem se chtěla zaměřit. Kvalitativní výzkum, jak jsem výše zmínila,

²⁶CRESWELL, J. W. *Qualitative Inquiry and Research Design : Choosing Among Five Approaches*. S. 60.

²⁷Tamtéž. S. 61.

²⁸Tamtéž. S. 61-62.

²⁹Tamtéž. S. 61.

³⁰ROULSTON, K. *Reflective Interviewing : A guide to Theory and Practise*. S. 17.

³¹HENDL, J. *Kvalitativní výzkum : Základní metody a aplikace*. S. 130.

předpokládá jistou flexibilitu, považuje se za pružný typ výzkumu. Je běžné, že otázky výzkumu se v průběhu výzkumu proměňují, objevují se nové hypotézy, staré se vyvracejí. Stejně tak tomu bylo s mým výzkumem, umocněno tím, že oblast go-go tance je z pohledu sociálních věd neprobádaný fenomén. Nekořespondující název je tedy důsledkem přirozeného vývoje výzkumu. V konečné fázi výzkumu by název mé bakalářské práce zněl *Skrytý účel go-go tance*.

V prosinci 2013 jsem se rozhodla pro etnografickou metodu a pro zúčastněné pozorování, které mělo doplnit moje polostrukturované rozhovory. Etnografie se soustředí na celou kulturní skupinu, přičemž zahrnuje rozsáhlé pozorování této skupiny, nejčastěji prostřednictvím pozorování participantů. Výzkumník je ponořený do každodenního života lidí, sleduje a vede rozhovory s participanty dané skupiny.³² V této fázi jsem viděla go-go tanečnice jako kulturní skupinu, kterou je třeba obhájit proti neoblíbenosti určitých skupin obyvatelstva. Uvažovala jsem tedy kritický přístup etnografické metody, který zahrnuje výzkumníkovu defenzivní perspektivu. Tento přístup je reakcí na současnou společnost, kde systém moci, prestiže, privilegií a autority slouží k marginalizování jedinců, kteří pocházejí z odlišných tříd, rasy apod. V tomto přístupu výzkumník obhájí emancipaci dané skupiny marginalizovanou společností.³³ Oproti tomu stojí realistická etnografie, jejíž výsledná zpráva je nezaujatá reflexe výzkumníkových pozorování a dalších dat.³⁴

Brzy mi však bylo jasné, že se mi nepodaří pobývat v terénu tolik nocí, abych mohla svůj výzkum považovat za etnografický. Noční klub, ve kterém jsem zúčastněné pozorování vedla, měl otevřeno zhruba dva dny v týdnu, ale ne vždy byly v programu akcí zahrnuty go-go tanečnice. Navíc jsem se domluvila se zaměstnancem na třech až čtyřech volných vstupech za tímto účelem.

Další možností byla tedy zakotvená teorie. Hendl o tomto designu říká:

*Cílem výzkumu, který vychází ze strategie zakotvené teorie, je návrh teorie pro fenomény v určité situaci, na niž je zaměřena pozornost výzkumníka... Pozornost se věnuje zvláště jednání a interakcím sledovaných jedinců a procesům v daném prostředí.*³⁵

³²CRESWELL, J. W. *Qualitative Inquiry and Research Design : Choosing Among Five Approaches*. S. 68.

³³Tamtéž. S. 70.

³⁴Tamtéž. S. 69-70.

³⁵HENDL, J. *Kvalitativní výzkum : Základní metody a aplikace*. S. 125.

Zakotvená teorie staví na velkém množství dat od velkého množství respondentů. Mně se podařilo získat pouze čtyři participantky a také shledávám objevování teorie velmi náročným procesem, který není vhodný pro každé téma. Během výzkumu jsem našla několik hypotéz, které se však dají ověřit za pomoci již existující teorie evoluční psychologie. Zbývajících možností byla případová studie, která se nakonec osvědčila jako nejvhodnější přístup.

3. 2. Metoda případové studie

Případovou studii se můžeme podle Hendla hodně naučit o dosud neznámé speciální situaci.³⁶ Tento kvalitativní přístup, ve kterém výzkumník zkoumá ohraničený systém (případ) nebo několik případů v průběhu času, se děje za pomoci detailního hloubkového sběru dat zahrnující různé zdroje informací (například pozorování, rozhovor, audiovizuální materiál, dokumenty a zprávy). Výsledkem je popis případu a témat založených na případu.³⁷

Mým zkoumaným případem se stal účel go-go tance, přičemž jsem k tématu přistupovala prostřednictvím výpovědí svých participantek a zúčastněného pozorování.

Případová studie má dlouhou historii napříč mnoha disciplínami. Dnešní autoři případových studií mají na výběr z mnoha přístupů, kterými mohou postupovat. Robert K. Yin například podporuje jak kvalitativní, tak kvantitativní přístup ve vývoji případové studie a rozlišuje explanatorní (vysvětlující), exploratorní (výzkumnou) a deskriptivní případovou studii.³⁸ Robert E. Stake rozlišuje také tři typy případových studií: intrinsitní, instrumentální a kolektivní.³⁹

U jednotlivých autorů existují odchylky v pojmání případové studie. Autori, kteří jsou citováni jako vzory pro kvalitativní výzkum, jsou již zmíněni Robert K. Yin a Robert E. Stake. Stake definuje případovou studii jako úsilí porozumět určitému sociálnímu objektu v jeho jedinečnosti a komplexitě. Sociální objekt je pro něho ohraničeným systémem, tzn., že představuje systém s určitými sociálními hranicemi.⁴⁰ Yin definoval případovou studii jako strategii pro zkoumání předem

³⁶HENDL, J. *Kvalitativní výzkum : Základní metody a aplikace*. S. 112.

³⁷CRESWELL, J. W. *Qualitative Inquiry and Research Design : Choosing Among Five Approaches*. S. 73.

³⁸Tamtéž. S. 73.

³⁹HENDL, J. *Kvalitativní výzkum : Základní metody a aplikace*. S. 107.

⁴⁰Tamtéž. S. 105.

určeného jevu v rámci jeho reálného kontextu, a to zvláště když hranice mezi jevem a kontextem nejsou zcela jasné. Yin pracuje jak s kvalitativními, tak kvantitativními daty. Validitu studie hodnotí pomocí kritérií, která vycházejí z kritérií kvality známých z kvantitativního výzkumu. Přístup Yina vychází spíše ze zásad vědeckého realismu než Stakea, který vychází z konstruktivismu nebo interpretativismu.⁴¹

Vedením případové studie prochází mnoho procedur. Zaprvé se výzkumník musí přesvědčit, zda výzkumný problém případové studii odpovídá. Případová studie je vhodný přístup, pokud má výzkumník jasně identifikovatelné případy s hranicemi a účelem je poskytnutí hloubkového porozumění případu nebo komparace několika případů. Tyto případy mohou zahrnovat jedince, několik jedinců, program, událost nebo aktivitu.⁴² Výzkumník případové studie se musí rozhodnout, jaký ohraničený systém zkoumá a musí se rozhodnout, zda zkoumá samotný případ nebo určitý problém případu, na kterém bude případ ilustrován.⁴³

Výzkum pomocí případové studie se skládá z následujících kroků, které jsou ve vzájemné interakci: Určení výzkumné otázky; Výběr případu, určení metod sběru a analýzy dat; Příprava sběru dat; Sběr dat; Analýza a interpretace dat; Příprava zprávy.⁴⁴

Některé případové studie generují teorii, některé prostě popisují případ, další jsou více analytické a ukazují porovnání několika případů.⁴⁵ Mým záměrem, jak jsem již zmínila, je případ popsat. Zpráva případové studie, aby vyhovovala těm nejvyšším požadavkům, musí být pro čtenáře významným obohacením a do jisté míry překvapením. Studie musí být úplná, musí vyhledávat a navrhopvat alternativní vysvětlení fenoménu a dívat se na něj z různých perspektiv, má obsahovat dostatek popisu získaných dat. V neposlední řadě má čtenáře zaujmout stylem svého zpracování, tedy čtivostí.⁴⁶

⁴¹HENDL, J. *Kvalitativní výzkum : Základní metody a aplikace*. S. 108.

⁴²CRESWELL, J. W. *Qualitative Inquiry and Research Design : Choosing Among Five Approaches*. S. 74.

⁴³Tamtéž. S. 75-76.

⁴⁴HENDL, J. *Kvalitativní výzkum : Základní metody a aplikace*. S. 113-114.

⁴⁵CRESWELL, J. W. *Qualitative Inquiry and Research Design : Choosing Among Five Approaches*. S. 195.

⁴⁶HENDL, J. *Kvalitativní výzkum : Základní metody a aplikace*. S. 114-115.

3. 3. Výběr vzorku

Můj výzkumný vzorek v podstatě tvoří všichni lidé, kteří byli přítomni u zúčastněného pozorování. Patří sem zaměstnanci, se kterými jsem přímo mluvila ale i ti, které jsem pouze zahrnula do pozorování interakcí v klubu. Dále jsou v mém vzorku nepřímo i všichni pozorovaní zákazníci klubu. Můj vzorek participantek, které byly hlavním zdrojem dat, tvoří čtyři go-go tanečnice. Tento výběr byl proveden na základě věkové hranice od patnácti do dvaceti pěti let a na tom, zda dívka vykonávala v době rozhovoru profesi go-go tanečnice. Můj výběr neovlivňovalo, zda participantka má go-go tanec jako přivýdělek nebo hlavní zdroj obživy. Nakonec jsem získala dvě go-go tanečnice, které si go-go tancem přivydělávají a dvě, které se jím živí. Participantky jsem vyhledávala hlavně přes své známé a poté jsem je kontaktovala na sociální síti facebook. Participantky budu v rámci zachování anonymity dále označovat jako T1, T2, T3 a T4.

3. 4. Technika sběru dat

U případové studie se očekává několik druhů dat. Zvolila jsem si polostrukturované rozhovory a zúčastněné pozorování k zajištění větší validity výzkumu.

Polostrukturovaný rozhovor je určitá střední cesta mezi strukturovaným rozhovorem s otevřenými otázkami a volným rozhovorem, jehož struktura není předem daná. Polostrukturovaný rozhovor se vyznačuje definovaným účelem, určitou osnovou a velkou pružností celého procesu získávání informací.⁴⁷ Demonstruje, že výzkumník přesně ví, co očekává od rozhovoru, ale nechává sobě a svému informantovi cestu k novým otázkám. Současně ukazuje, že výzkumník je připravený a schopný, ale že se nesnaží držet přílišnou kontrolu nad informátorem.⁴⁸ Výzkumník se tedy v jistém smyslu přizpůsobuje respondentovi. Tento typ rozhovoru má následující výhody:

- Lze přezkoušet, zda dotazovaný otázkám porozuměl.
- Dotazovaný může vyjevit své zcela subjektivní pohledy a názory.
- Dotazovaný může samostatně navrhnout možné vztahy a souvislosti.

⁴⁷HENDL, J. *Kvalitativní výzkum : Základní metody a aplikace*. S. 164.

⁴⁸BERNARD, H. R. *Research Methods in Anthropology : Qualitative and Quantitative Approaches*. S. 210.

- Je možné tematizovat konkrétní podmínky situace dotazovaného.⁴⁹

Výběr toho typu rozhovoru jsem ocenila zvláště při sběru dat pomocí zúčastněného pozorování, kdy jsem také vedla s participantkami rozhovory. V terénu bylo třeba se go-go tanečnicím více přizpůsobovat, některé otázky vyžadující hlubší zamyšlení jsem ze své struktury musela vypustit, ale zároveň jsem v kritických chvílích měla k dispozici jakousi oporu.

Švaříček a Šedová definují zúčastněné pozorování jako *dlouhodobé, systematické, reflexivní sledování probíhajících aktivit přímo ve zkoumaném terénu s cílem objevit a reprezentovat sociální život a proces... Zúčastněný pozorovatel vlastně zastává dvě úlohy zároveň: jednak je účastníkem interakcí, přičemž se od ostatních lidí odlišuje mírou účasti na aktivitách (aktivity spíše sleduje, než aby je inicioval), jednak je pozorovatelem, tedy badatelem, který se od ostatních aktérů odlišuje záměrem (např. chce objevit novou teorii o pozorovaných jedincích).*⁵⁰

Zúčastněné (participativní) pozorování nebo etnografická práce v terénu jsou základy kulturní antropologie⁵¹ a patří mezi nejdůležitější metody kvalitativního výzkumu.⁵² Zúčastněným pozorováním je možné popsat, co se děje, kdo nebo co se účastní dění, kdy a kde se věci dějí, jak se objevují a proč. Tato strategie se používá v etnografickém výzkumu nebo v případových studiích, které se soustřeďují na hloubkový popis a analýzu nějakého jevu. Zúčastněné pozorování je zvláště vhodné, jestliže:

- Jev, který se bude zkoumat, je málo prozkoumaný.
- Existují velké rozdíly mezi pohledy členů a nečlenů sledované skupiny.
- Jev není přístupný pohledu osob mimo skupinu.

Pozorovatel nefunguje jako pasivní registrátor dat, který stojí mimo předmětovou oblast, nýbrž se sám účastní dění v sociální situaci, v níž se předmět výzkumu projevuje. Je v osobním vztahu s pozorovanými, sbírá data, zatímco se účastní přirozeně se vyvíjejících životních situací. To vede k těsnějšímu přiblížení k předmětu a k možnosti odhalit vnitřní perspektivy účastníků.⁵³ Tato technika zahrnuje přiblížení se lidem, aby se cítili dostatečně příjemně ohledně výzkumníkovy

⁴⁹HENDL, J. *Kvalitativní výzkum : Základní metody a aplikace*. S. 166.

⁵⁰ŠVAŘÍČEK, ŠEĐOVÁ : *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. S. 143.

⁵¹BERNARD, H. R. *Research Methods in Anthropology : Qualitative and Quantitative Approaches*. S. 136.

⁵²HENDL, J. *Kvalitativní výzkum : Základní metody a aplikace*. S. 193.

⁵³Tamtéž. S. 193.

přítomnosti, aby pak výzkumník mohl pozorovat a sbírat informace o jejich životech.⁵⁴ Přitom je třeba klást důraz na etickou stranu výzkumu a mít na paměti, že výzkumník má v ideálním případě postupovat, aby nemusel zatajit skutečnosti o výzkumu.⁵⁵ Výzkumník přistupuje k pozorování s vědomím toho, že sociální svět je spoluvytvářen subjektivními významy a zkušeností konstruovanou účastníky sociální situace. V průběhu zúčastněného pozorování používáme podle potřeby a možností všechny dostupné prostředky pro získání dat: různé typy rozhovorů, deníky členů skupiny, audio- a videonahrávky atd.⁵⁶

Pomocí zúčastněného pozorování jsem chtěla rozkrýt prostředí go-go tance a vysledovat důvody některých výpovědí participantek. Tato technika mi pomohla celou profesi lépe pochopit, rozkrýt a pochopit klíčová témata z rozhovorů.

3. 5. Organizace výzkumného šetření

Svůj výzkum jsem začala u T1, která mě k tomuto nápadu přivedla. Pamatovala si mě ze základní školy a jednou jsme se setkaly právě v nočním klubu, kde ten večer pracovala. Na podruhé jsem si od ní vzala telefonní číslo a poprosila o rozhovor. Ten se uskutečnil v září 2013 a sloužil mi jako vstup do celého výzkumu. Díky němu jsem si udělala jasnější představu o daném tématu a zdokonalila své výzkumné otázky.

Další participantku jsem získala díky spolupráci se zaměstnancem klubu, kde jsem později vedla zúčastněné pozorování. Předal mi kontakt na dvě dívky, z nichž jedna odmítla kvůli nedostatku času. Byla však ochotná zodpovídat dotazy po internetu. Její odpovědi na otázky byly však tak neuspokojivé, že jsem je do výzkumu nemohla zahrnout. Druhá dívka (T2) souhlasila s první schůzkou v září 2013 a nakonec se stala mou nejvstřícnější participantkou, která jako jediná byla ochotná se mnou vést rozhovor několikrát a to celkem třikrát. Další go-go tanečnice jsem oslovovala přes sociální síť facebook na základě doporučení již oslovených dívek a mých známých. Kontaktovala jsem přímo 3 agentury a 7 dalších tanečnic, z nichž pouze jediná byla ochotná se se mnou sejít. Dvě souhlasily s vyplněním otázek na počítači, ale k zaslání odpovědí nakonec nedošlo. Agentura mi

⁵⁴BERNARD, : *Research methods in antropology*. S. 136.

⁵⁵HENDL, J. *Kvalitativní výzkum : Základní metody a aplikace*. S. 156.

⁵⁶Tamtéž. S. 193.

neodpověděla ani jedna. Měla jsem také několik potencionálních participantek od mých přátel, ale schůzky se neuskutečnily. Při oslovování jsem se snažila, aby dívky v účasti na výzkumu viděly šanci osvětlit svou profesi lidem, kteří nahlíží na go-go tanec negativně. Ale i přesto jsem participantek nezískala více. V tomto ohledu se považuji za neúspěšnou, ale za tímto účelem jsem udělala, co jsem v rámci svých možností mohla.

Vedla jsem tedy rozhovory se třemi dívkami. Čtvrtou participantku jsem získala v rámci zúčastněného pozorování. Všechny rozhovory se odehrály v Pardubicích, kde bydlím. Dvě participantky bydlí také v Pardubicích, dvě v okolních městech. Všechny ale tancují na dalších místech v ČR a také všechny jezdí pracovat do zahraničí. Celkem jsem vedla šest rozhovorů, které probíhaly od září 2013 do prosince 2013. Od prosince do ledna jsem vedla zúčastněné pozorování v pardubickém nočním klubu. Realizaci této techniky mi umožnil zaměstnanec klubu, kterého jsem kontaktovala na internetu. Dohodli jsme se na třech až čtyřech volných vstupech, přičemž participantek jsem se dotazovala až na místě, zda souhlasí s rozhovorem. Klub jsem za tímto účelem navštívila celkem třikrát, dvakrát v prosinci a jednou v lednu, přičemž se mi podařily dva rozhovory – jeden s T4 a celkově třetí rozhovor s T2. Odpovědi z rozhovorů v rámci zúčastněného pozorování jsem si zapisovala, audionahrávka nepřípadala v úvahu z důvodu hlasité hudby, která by nahrávku rušila. Ostatní rozhovory jsem si nahrávala na diktafon. Od všech participantek jsem získala ústní souhlas s vedením rozhovoru.

V následující tabulce jsou uvedeny základní charakteristiky mých participantek pro lepší orientaci čtenáře.

Tabulka č. 1

Participantka	T1	T2	T3	T4
Vzdělání	Středoškolské	Učnice	Středoškolské	Středoškolské
Věk	23	20	22	22
Aktuální zaměstnání	Go-go tanečnice v zahraničí	Barmanka, go-go tanečnice v ČR i v zahraničí	Studentka VŠ	Go-go tanečnice v ČR i v zahraničí
Motivace v začátcích	X	tanec	tanec	tanec
Dnešní motivace	peníze	tanec	peníze	tanec
Jak dlouho profesi vykonává	5-6 let	2 roky	4-5 let	4 roky
Počet rozhovorů	1	3	1	1

Nutno dodat, že jsem měla možnost vidět tančit všechny participantky kromě T3. S T2 a T4 jsem vedla rozhovor v rámci zúčastněného pozorování, s T1 jsem se setkala v nočním klubu ještě před naším rozhovorem.

3. 5. Analýza dat

V případové studii nemusí analýza dat vycházet z nějakého zvláštního přístupu, nýbrž může využít postupy známé z etnografického přístupu nebo metody zakotvené teorie.⁵⁷ Podle Stakea v případové studii není žádný určitý moment, kdy analýza dat začíná. Analýza je způsob dávání smyslu prvním dojmům stejně jako finálním kompilacím dat,⁵⁸ přičemž hledání po významu Stake nazývá uměním a intuitivním procesem.⁵⁹ Typem analýzy může být holistická analýza celého případu nebo analýza specifického aspektu případu.⁶⁰ Holistická analýza neusiluje o rozbití nashromážděných dat na jednotlivé části, ale hledá závěry posouzením dat jako celku. Většinou se však přistupuje k analýze pomocí kódování, tedy systematickým prohledáváním dat s cílem nalézt pravidelnost a klasifikovat její jednotlivé části. Na tuto fázi vždy navazuje snaha výsledky této analýzy interpretovat jako celek, aby bylo možné o nich vyprávět určitý příběh.⁶¹

V analýze dat jsem postupovala tak, jak ji popisuje Maxwell. Prvním krokem v kvalitativní analýze je podle něho čtení prepisů rozhovorů, poznámek k pozorování nebo dokumentů, které budou analyzovány. V průběhu čtení nebo poslouchání je třeba si dělat poznámky a následně vytvořit orientační představy o kategoriích a vztazích.⁶² Hlavní třídící strategií v kvalitativním výzkumu je kódování. Kódováním se rozumí rozkrytí dat směrem k jejich interpretaci, konceptualizaci a nové integraci.⁶³ Cílem kódování je třístit data a přeskupovat je do kategorií. Následuje porovnání kategorií a vztahů mezi nimi a vyvíjí se teoretický koncept.⁶⁴ V průběhu analýzy dat jsem vytvářela několik orientačních grafů, které mi pomáhaly hledat vztahy mezi daty a nakonec sloužily jako skvělý podklad pro popis celého výzkumu.

⁵⁷HENDL, J. *Kvalitativní výzkum : Základní metody a aplikace*. S. 226.

⁵⁸STAKE, R. E. : *The art of case study*. S. 71.

⁵⁹Tamtéž. S. 72.

⁶⁰CRESWELL, J. W. *Qualitative Inquiry and Research Design : Choosing Among Five Approaches*. S. 75.

⁶¹HENDL, J. *Kvalitativní výzkum : Základní metody a aplikace*. S. 226.

⁶²MAXWELL, J. A. *Qualitative Research Design : An Interactive Approach*. S. 78.

⁶³HENDL, J. *Kvalitativní výzkum : Základní metody a aplikace*. S. 246.

⁶⁴MAXWELL, J. A. *Qualitative Research Design : An Interactive Approach*. S. 78-79.

II. ČÁST

K popisu odpovědí na výzkumné otázky jsem použila data ze zúčastněného pozorování a z polostrukturovaných rozhovorů. Ty jsem následně zasazovala do teorie evoluční psychologie. Opět zdůrazňuji, že jsem použila pro svou bakalářskou práci pouze ty oblasti evoluční psychologie, které se dají aplikovat na všechny lidi, proto se nezabývám kulturní podmíněností této problematiky.

4. Popis zúčastněného pozorování

Zúčastněné pozorování proběhlo celkem třikrát v pardubickém nočním klubu. Tento klub má otevřeno dvakrát až třikrát v týdnu, koná různé tematické akce, přičemž ne na všech vystupují go-go tanečnice. V klubu tančí buď jedna go-go tanečnice nebo dvě, které se střídají na vyvýšeném pódiu bez tyče. Klub je přístupný od šestnácti let, na některé akce od osmnácti let.

Do terénu jsem vstupovala vždy těsně před desátou hodinou, protože kolem desáté přichází do klubu go-go tanečnice, aby se připravila na vystoupení. Pokud jsem nemluvila s participantkou, využila jsem čas na pozorování prostředí a všimla si interakcí lidí. Rozhovory probíhaly mezi jednotlivými vystoupeními go-go tanečnice, která na pódium vstupovala buď čtyřikrát za noc po třiceti minutách, nebo šestkrát za noc po dvaceti minutách. Čas vystupování si tanečnice v tomto klubu hlídají samy. Pokud se o pár minut zpozdí v šatně, následně je na pódiu nahrazují. V některých nočních klubech podle T4 čas měří majitel klubu nebo některý zaměstnanec. Tanečnice začínala vždy v jedenáct hodin, kdy se v klubu zesílila hudba, a začalo se tančit a končila ve tři hodiny ráno. Rozhovory však neprobíhaly celý večer, skončily jsme mezi půlnocí a jednou hodinou ranní. V klubu jsem nějakou dobu poté zůstala a sledovala průběh večera.

Na každou návštěvu klubu jsem vstupovala coby výzkumnice ne jako zákaznice klubu. Snažila jsem se vždy působit přátelsky a navodit v šatně, kde rozhovory probíhaly, příjemnou atmosféru. Oběma participantkám jsem přinesla malou pozornost a nějakou dobu si s nimi povídala o všedních záležitostech, abych navázala důvěrnější vztah.

Tanečnic v terénu jsem se dotazovala na otázky podle osnovy, ale také na ty, které mě napadly přímo v terénu. Otázky z osnovy, které vyžadovaly hlubší

zamyšlení, jsem ani nepokládala, protože participantky se musely při rozhovoru soustředit na výběr dalšího kostýmku a na přípravu. Odpovědi byly vždy velmi stručné a to se s každým rozhovorem stupňovalo. Participantky jsem se zeptala vždy na několik otázek a nechala ji dokončit přípravu na další vystoupení. Mezi tím jsem seděla u stolu před šatnou a doplňovala její odpovědi o neverbální projevy a další důležité detaily. Tento styl zapisování mi velmi vyhovoval a snadno se zpracovával. Zbývající čas jsem strávila pozorováním interakcí lidí.

Čas od času ke mně v průběhu pozorování přišel některý zaměstnanec klubu a chvíli si se mnou o výzkumu povídal. Takto jsem získala minimálně jednu velmi důležitou informaci. T4 měla s sebou svého přítele, který byl s participantkou i při rozhovorech a doprovázel ji na pódium. Jeden zaměstnanec klubu mi k tomu řekl, že to není v klubech vhodné. Přítomnost přítele go-go tanečnice odvádí pozornost mužských diváků. Muži si podle něho musí myslet, že tanečnice je tam pro ně a když vidí, že je zadaná, ztrácejí o ni zájem. Jeho slovy: „*Goučko musí být svolná pro všechny, ale zároveň pro nikoho.*“ Tato výpověď byla asi nejpodstatnější na celém prvním večeru a pozvedla můj výzkum do nové oblasti, kterou rozvedu v kapitole o kategoriích.

Když se přítel T4 na vzácný okamžik vzdálil, zeptala jsem se jí, jestli je raději, když tu s ní je nebo ne. Na základě odpovědi jiných tanečnic mě ani nepřekvapilo, že T4 také příliš neoceňuje, že jí dělá společnost při práci. Zadané participantky na toto téma říkaly, že nejsou schopné se dostatečně uvolnit, když je přítomný její přítel a že ani on tuto profesi nesnáší nejlépe. T3 mi sdělila, jak je ráda, když tam přítel není s ní: „...*já jsem ne... necejtím se jakoby tak svázaná, jo. Uvolním se a fakt... moji práci je komunikovat s těma lidma, usmívat se a nekoukat do stropu, do země. Jo, aby ten přítel si nemyslel, že tam po někom pokukuju.*“ Bývalý přítel T2 se kvůli ní dokonce v jednom klubu popral a ona měla následně problémy s majitelem klubu. Negativní reakce přítele těchto participantek již zde naznačují, že go-go tanečnice tančí pro muže na diskotéce. Vysvětlím podrobněji v kapitole o kategoriích.

Nyní k současné módě tanečnic. Go-go tanečnice nosí většinou různé varianty podprsenek a kalhotek, což často doplňují pásky, punčochami a botami na vysokém podpatku. Móda go-go tanečnic se však podle T2 neustále mění. Před několika lety se nosily neonové kalhoty nebo sukýnky s návleky a tenisky. Obě participantky, se kterými jsem vedla rozhovor v terénu, si nosí všechny kostýmky ve velké tašce na každý večer. Až na místě se rozhodují, co si ten večer oblečou. Tanečnice

oblečená ve sporém oděvu přechází v pardubickém klubu přes plný parket. Všimla jsem si, jakou pozornost u diváků vzbuzuje. Ženy na parketě často dokonce přestaly tančit, aby si ji dobře prohlédly a obvykle si začaly okamžitě šeptat. T4 přiznala, že se jí stává při přechodu k pódiu, že se jí snaží ostatní ženy zesměšnit. Go-go tanečnice se ale v klubu nemusí pohybovat pouze v oblasti pódia a šatny. T2 si například naprosto nenuceně o přestávkách povídala s přáteli u baru navzdory potencionálním pomluvám. Důležitým vypozerovaným faktem bylo zjištění, že ženy v klubu nepomlouvají pouze go-go tanečníci, ale v podstatě všechny nápadnější dívky v klubu. Pomlouvají a zesměšňují hlavně ty dívky, které umí tančit lépe nebo výrazněji než ony samy. K tomuto jevu se dále dostanu v kategorii neobliba okolí.

Go-go tanečnice podle mého pozorování vzbuzuje nejvíce pozornosti při prvním vstupu na parket a na začátku každého dalšího vystoupení (mezi kterými si mění kostýmky) u všech zákazníků klubu. Poté ji pozorují hlavně lidé, kteří se nebaví nebo opilí muži. Všimla jsem si také, že go-go tanečnice je při práci velmi důmyslně osvětlená, aby měla dostatek ale ne příliš pozornosti. Při běžném pohledu bych si toho tak snadno nevšimla, protože světla nejsou nijak výrazná, ale na okamžik se stalo, že zhasla a tanečníci nebylo vidět vůbec.

Do dění na parketě jsem téměř nezasahovala, stála jsem na okraji parketu nebo seděla na místě přímo u šatny. Jakmile se při druhém pozorování objevila na pódiu T2, sledovala jsem sedící muže. Go-go tanečnice je zaujala, ale svou pozornost po pár okamžicích přenášeli i na ostatní ženy v klubu. Další poznatky vycházejí z mé hypotézy, že na diskotéku chodí mladí muži pravděpodobně za účelem hledání krátkodobého vztahu.⁶⁵ Aby se odhodlali zvolenou dívku oslovit, musí se nejprve dostatečně opít. Pokud nemají určité promile alkoholu v krvi, potřebují k akci výrazný signál od dívky - nejspolehlivější je úsměv. S postupem času stačí téměř jen letmý pohled. Na začátku večera muži posedávají nebo postávají s drinkem okolo parketu a pozorují dění, zřejmě hodnotí své šance. Kolem půlnoci začíná lov žen, muži se rozptýlí po sále, začínají tančit, možná proto, že se domnívají, že při tanci mají u dívek větší šanci. Ty méně odvážnější nebo méně opilí dál váhají. Po druhé hodině se v klubu v podstatě nenachází jediný střízlivý muž. Všichni mají tendenci v této fázi snižovat své priority, pokud byli odmítnuti těmi nejatraktivnějšími ženami.

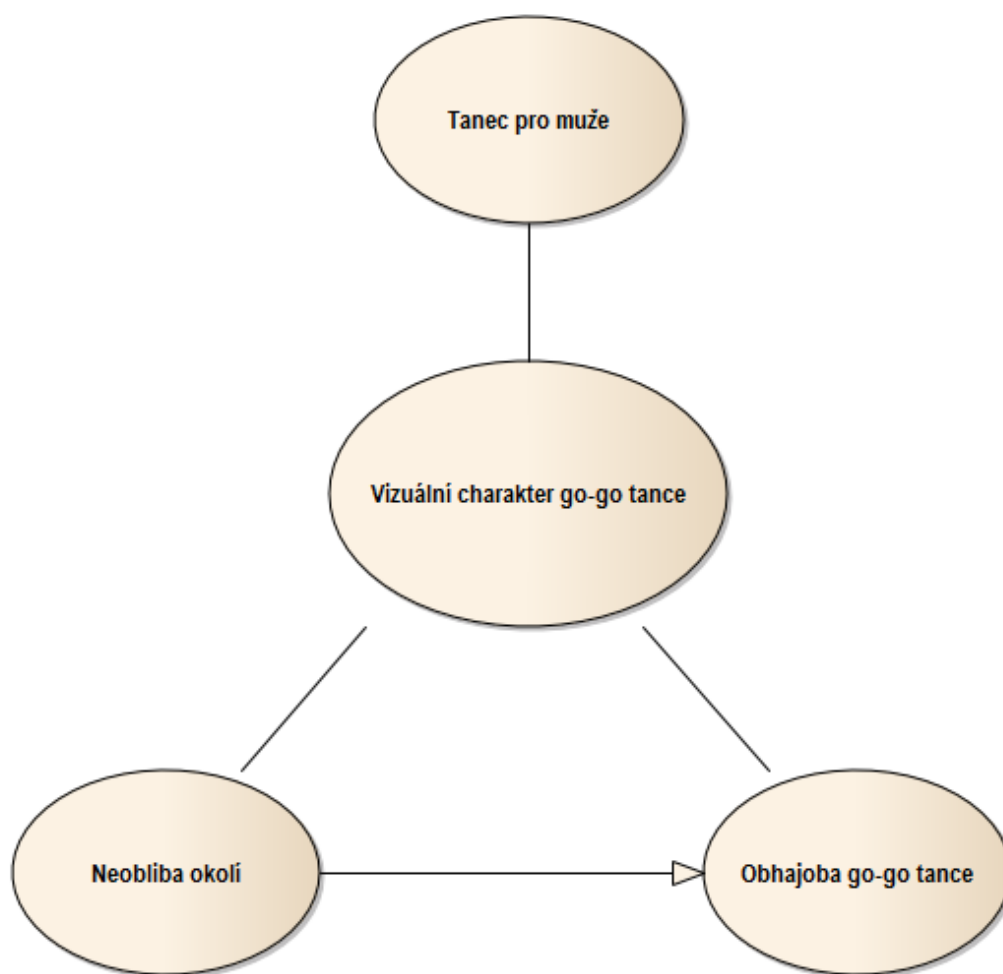
⁶⁵ V rámci tohoto výzkumu jsem neměla prostředky k ověření hypotézy.

Uvědomují si, že nemají co ztratit. Neúspěšní lovci si své sebevědomí léčí u baru, kde se na ně usmívají alespoň barmanky.

5. Výstupy z výzkumu

Pomocí analýzy dat jsem získala osm kategorií, z nichž čtyři tvoří jádro mého výzkumu. Tyto kategorie jsem nazvala *neobliba okolí*, *obhajoba go-go tance*, *tanec pro muže* a *vizuální charakter go-go tance*, což je centrální kategorie. Ta vytváří společně s předchozími třemi odpověď na hlavní výzkumnou otázku. Zbývajícím čtyřem kategoriím se nebudu výhradně věnovat, použila jsem z nich pouze data užitečná pro dané výzkumné otázky. V následujícím grafu je zobrazen vztah mezi hlavními kategoriemi. V příloze je však umístěn graf, kde jsou zobrazeny všechny kategorie se všemi kódy.

Graf č. 1

V této kapitole budu postupovat následujícím způsobem: Začnu negativním vnímáním profese go-go tance určitých skupin lidí. To způsobuje, že go-go tanečnice svou profesi různými způsoby obhajují. Tyto dvě kategorie však vycházejí z toho, že v této profesi je klíčové působit na estetickou a sexuální stránku, tedy líbit se mužům.

5. 1. Neoblíba okolí

Kategorií neoblíbou okolí míním určité skupiny lidí podle výpovědí dívek. Nejčastěji zmiňovanou skupinou, která pociťuje antipatie ke go-go tanečnicím byly jiné ženy na diskotéce (zákaznice klubu). Dalšími skupinami byli univerzitní pedagogové (T3 nechce prohlašovat na vysoké škole, že tancuje kvůli předsudkům), někteří známí, často rodiče alespoň zpočátku, starší generace podle T3 a vždy to byl přítel, který se k profesi stavěl alespoň trochu negativně, ale pokud chtěl s dívkou

zůstat, musel to respektovat. Všechny tři zadané participantky by se kvůli přítelovi této práce nevzdaly a zmiňovaly, jak je v takovém vztahu důležitá důvěra. V následujících podkapitolách se snažím podat vysvětlení pouze u antipatií ze stran dalších žen v nočním klubu. Na tento jev lze aplikovat teorii evoluční psychologie.

5. 1. 1. Příčiny neoblíby okolí

Proč však vzniká tato neoblíba podle tanečnic? Nejvíce zastoupenou odpovědí byla závist nebo žárlivost dalších žen na diskotéce. T1 dokonce uvedla, že se ženy cítí být ohrožované tanečnicí, což je v podstatě rozvedení předchozích názorů, ale už o krok dále: „*A ono stávalo se...nebo takhle každý holčince, která vlastně tancuje, tak se jí stává, že tančí někde na diskotéce nebo má výstup a najednou se rozhlídne kolem sebe a pod ní stojí nějaký holky, ukazují si na ni a smějou se, posmívají se. Ale ono to třeba není kvůli tomu, že by ta holka špatně tančila jo, oni ty holky jsou dneska závistivý. Protože oni vlastně najednou nejsou ty hvězdy parketu, jo. Jsou to ty holky, který tančej tam nahoře nad nima, který maj ty hezký kostýmky, který se usmívaj a oni mají pocit, že jsou těma holkama na tý diskotéce ohrožovaný.*“

Závist je podle Robertse univerzální lidskou zkušeností.⁶⁶ Závist dalších žen na diskotéce lze vysvětlit pomocí soutěže v rámci jednoho pohlaví odkazující na rivalitu. Taková soutěž je v podstatě motivována dosažením přístupu k sexu s nejlepším dostupným partnerem.⁶⁷ V celé historii muži soupeřili v oblastech statusu, zdrojů a dominance, ženy měly tendenci soupeřit primárně v oblasti fyzické atraktivity. Ženy mezi sebou soupeří o přístup k vysoce postaveným mužům.⁶⁸ Když je žena konfrontována s vysoce atraktivní rivalkou, má tendenci k averzi vůči takové ženě, zvláště když konverzuje s mužem, což je pro soutěž v rámci jednoho pohlaví charakteristické.⁶⁹ Dále Hill a Buss přišli na to, že ženám záleží více na tom být atraktivnější než jejich rivalka než být atraktivní v absolutním slova smyslu⁷⁰, což také mluví o soutěživém chování.

Důkaz, že ženy soupeří se ženami, pokud jde o fyzickou atraktivitu, lze nalézt v mnohých výzkumech. Studie od Luxen a Van de Vijver jak mezi profesionály, tak mezi studenty v oblasti řízení lidských zdrojů ukázaly efekt obličejové atraktivity

⁶⁶ROBERTS, S. G. *Applied Evolutionary Psychology*. S. 38.

⁶⁷Tamtéž. S. 39.

⁶⁸BUSS, D. M. *Evoluce touhy : Strategie sexuálního chování*. S. 266.

⁶⁹ROBERTS, S. G. *Applied Evolutionary Psychology*. S. 40.

⁷⁰Tamtéž. S. 40.

na rozhodnutí o přijetí. Participantů, muži i ženy ukázali preference najmout vysoce atraktivního jedince opačného pohlaví oproti neatraktivnímu. U mužů se tato tendence ukázala vyšší než u žen. Avšak s respektem ke kandidátům stejného pohlaví, byl nalezen jiný vzor, který jasně odkazoval na soutěž mezi ženami. Ženy nechtěly najímat velmi atraktivní ženy oproti neatraktivním. U mužských participantů se toto neprojevalo.⁷¹ Tento fakt dokazuje, že muži nesoutěží v oblasti fyzické atraktivity, zatímco ženy ano.

Protože jedinci vidí kolegy (převážně stejného pohlaví) jako rivaly ve snaze získání lepšího statusu, mohou se snažit proti nim vymezit, například ponižováním a pomlouváním. Soupeření v organizacích se vyskytuje hlavně v rámci stejného pohlaví, muži ponižují muže a ženy ponižují ženy, ale typy útoků se liší. Ženy se zdají být více zlomyslné a více mluví za zády o někom, zesměšňují ostatní, šíří fámy nebo dělají nepřímé narážky. Hess a Hagen říkají, že ženy převážně používají pomlouvání jako strategii k soutěži. Navíc ženy mohou vytvářet koalice s dalšími ženami za účelem pomlouvání rivalek.⁷²

Muži i ženy vidí zejména atraktivní jedince stejného pohlaví jako rivaly, jsou ohroženi jejich úspěchy a cítí potřebu bagatelizovat jejich úspěchy.⁷³ Jak jsem výše naznačila, u mužů je ale soutěž spjatá většinou s pracovními úspěchy a statutem, zatímco soutěž mezi ženami je více založená na fyzické atraktivitě. I v profesních oblastech, kde je atraktivita posuzována jako irelevantní, ženy stále soupeří kvůli tomuto jevu.⁷⁴ Představme si, jaký souboj se děje na diskotéce, kde jde převážně o atraktivitu žen, protože muži pravděpodobně nechodí do nočních klubů hledat vážný vztah. Proto vyhledávají potenciální partnerku k sexu hlavně na základě jejího vzhledu.

Podle D. M. Busse jsou si ženy dobře vědomy důležitosti svého vzhledu v aréně pro nezadané (předpokládáme, že noční klub nese podobné charakteristiky) a tak svůj vzhled všemožně před začátkem večera vylepšují. Vylepšování vzhledu je účinnějším pro ženy snažící se zvábit nahodilé sexuální partnery než partnery do manželství; v tom se zrcadlí dávno zjištěný fakt, že mužům záleží na vzhledu více u nahodilých partnerek než u partnerek stabilních. Ženy věnují velké úsilí zlepšování svého vlastního vzezření, což z nich dělá vysoce žádanou partnerku a zaručuje jí

⁷¹ROBERTS, S. G. *Applied Evolutionary Psychology*. S. 40.

⁷²Tamtéž. S. 43.

⁷³Tamtéž. S. 44.

⁷⁴Tamtéž. S. 46.

dvoření širokého spektra nápadníků. Čím širší je toto spektrum, tím větší výběr žena má a tím kvalitnějšího partnera může získat.⁷⁵ Nejen ale, že ženy věnují velké úsilí svému vzhledu, ony také pomlouvají vzhled ostatních. Ženy shazují zevnějšek ostatních žen jak před vyhlédnutými muži, tak přímo před rivalkami samotnými. Poškození image rivalky je jedním ze způsobů, jak „pročistit“ bitevní pole. Zveřejnění jakéhokoliv nesouhlasného vyjádření o zjevu nějaké jiné ženy efektivitu této metody dále zvyšuje. Vědomí, že i ostatní si o předmětné ženě myslí, že je nehezká, zvyšuje mužovy náklady na kopulaci s ní v důsledku možnosti poškození vlastní reputace. U žen je shazování soupeřina zjevu účinné v kontextu náhodných známostí, které jsou veřejné. Protože tělesná přitažlivost je vlastnost muži snadno a přímo pozorovatelná, tato forma shazování funguje (podle žen) i tak, že mužův pohled na soupeřící ženu je jeho partnerkou záměrně nasměrován na nedostatky, kterých by si jinak pro jejich nenápadnost nevšiml, jako jsou silnější stehna, delší nos, krátké prsty či asymetrická tvář. Ty pak mají být uměle a záměrně zveličeny. Žádný člověk není bez defektů a obrácení pozornosti na tyto nedostatky zvětšuje jejich důležitost. Ženy také zneužívají faktu, že naše posuzování přitažlivosti je ovlivňováno úsudky jiných. Už samo vědomí, že ostatní považují určitou ženu za nepřitažlivou, způsobí posun našeho úsudku o její kráse směrem dolů.⁷⁶

Podle těchto poznatků zákaznice klubu žárli na go-go tanečnici, protože je nejvíce atraktivní ženou v nočním klubu. Že jí go-go tanečnice skutečně jsou, dokládá výpověď T2. Ta mi sdělila, že je mnohem častěji oslovena a pozvána na drink od mužů, když v klubu pracuje jako go-go tanečnice, než když se jde bavit jako zákaznice klubu. Go-go tanečnice samozřejmě nemusí být nejkrásnější ženou klubu, ale stačí záměrně a nápadně předvádět ty atributy, které vyvolávají zájem u mužů. Tyto atributy později vysvětlím podrobně. V popisu zúčastněného pozorování jsem zmínila, že ženy zesměšňují všechny výraznější dívky, než jsou ony samy. Dívka tedy nemusí být go-go tanečnicí, aby byla pomluvena. Stačí, aby byla úspěšnější u mužů (a to pravděpodobně bude, pokud je hezká a nápadnější než ostatní). To, že pomluvy nejsou nasměrované pouze proti go-go tanečnicím, potvrzuje oprávněnost evoluční psychologie. Ta tvrdí, že ženy vidí všechny atraktivní kolegyně jako rivaly.

Zajímavé bylo sdělení dvou participantek, že z go-go tanečnic měly podobný pocit, než samy začaly s touto profesí, ačkoli všechny profese zaujala na první

⁷⁵BUSS, D. M. *Evoluce touhy : Strategie sexuálního chování*. S. 143.

⁷⁶Tamtéž. S. 144-145.

pohled. T2 uvedla, že tanečnice sice obdivovala za odvalu a taneční schopnosti, ale myslela si o nich, že se chovají povýšeně: „*Spíš co mě překvapilo, že většina těch holek jsem si myslela, že budou díky týhle profesi, že budou namyšlený, že si budou o sobě hrozně myslet, ale většina těch holek jsou úplně úplně pravej opak no. Jakože spíš než namyšlený jsou úplně hrozně hrozně fajn. Jako dá se s nima úplně normálně vycházet, vůbec si o sobě nemyslej, že jsou víc než ostatní. To mě překvapilo.*“ Lze tedy mluvit o tom, že i budoucí go-go tanečnice samy v sobě mohou cítit jisté nesympatie k dívkám vykonávající tuto profesi, i když se jim go-go tanec líbí.

Jako další příčinu neobliby uvedla T3 zobecňování nevhodného chování některých tanečnic na všechny ostatní: „*Ale některý tanečnice prostě pijou a dělaj taky určitou vizitku nám všem, že jo. Když tam vyváděj pak nějaký neplechý se zákazníkama, normálně se tam vlastně objevěj někde v davu a někdo se jim líbí, nějaký frajírek, a tanečnice je sama, tak proč si jakoby neužít, že jo na diskotéce. Baví se a myslím si, že to udělá štít jakoby všem. Řekne si: hele ta tanečnice se chová takhle a takhle, tak to jsou všechny takový třeba, jo. Například.*“

Dalším důvodem byla neznalost lidí o této profesi. T2 na otázku „S jakým druhem předsudků se setkáváš?“ Odpověděla: „*...je fakt, že nás berou jak za prostitutky, jo že jsme jako lehký děvy, tak jako že za striptérky, ale je to spíš o tom, že ty lidi o tom opravdu nic nevědí jo. Když jde tady nějaká patnáctiletá holka na diskotéku a tak strašně závidí, že nás prostě nazývá no ty jo ta musí prostě každéj tejdén prostě někoho jinýho a tohlencto a támhlencto, ale je to o tom, že o tom nic neví a potom už kdyby o tom něco zjistila, tak by stoprocentně změnila názor, že to vůbec o ničem takovým není...*“ V této výpovědi je již navrženo řešení neobliby, která vzniká na základě neznalosti.

5. 1. 2. Strategie vyrovnání se s neoblíbou

Každá tanečnice má svůj vlastní „recept“, jak se vyrovnává s pomluvami na diskotéce, ale všechny uvedly filtraci pomluv a nepřátelských pohledů žen jako hlavní strategii. Další postupy jsou individuální, například úsměv na nepřátelské ženy, „dělání obličejů“ (což má ale podle T4 často opačný efekt) nebo přímé oslovení takových žen.

Na otázku, jak by se dalo pomluvám a předsudkům obecně zabránit, participantky odpověděly, že se setkávaly s případy, kdy jedinec změnil názor,

jakmile spatřil profesi na vlastní oči. Zajímavé je, že u T2 návštěva diskotéky změnila negativní pohled na tuto profesi dokonce u jejích rodičů: „*Tak je fakt, že jako to nevzali zrovna dvakrát dobře, že se jim nelíbilo, že se teda někde vystavuju polonahá na diskotéce, ale vlastně potom... mysleli si, že je to prostě takový já nevím jako zneuctění rodiny, jo. Mysleli si to samý, co ostatní lidi. Že prostě tancování je jo prostě..., někde polonahá že jo... Ale jednou jsem je teda vzala na jednu akci s sebou, aby se prostě podívali, co to tancování obnáší a třeba moje mamka mě potom hrozně potěšila, když mně potom řekla, že teda valila voči, kde já jsem sehnala, po kom mám ty pohyby prostě. Že jako byla z toho úplně nadšená, takže úplně potom už jako dobrý.*“ Dále dívky v souvislosti na příčinu pomluv vyslovily názor, že řešením by mohla být právě větší znalost lidí o této profesi, což demonstrovala již výpověď T2 o neznalosti lidí o go-go tanci. T3 se zmínila, že si na to lidé prostě zvyknou: „*... už dneska je to normální na diskotékách, že to tam furt potkávaj ty holky, už fakt v pajzlech, na velkejch akcích, na normálních diskotékách, je to už hodně rozšířený. Tak si myslím, že postupem času se to bude lepší. Jo, že si na to ty lidi zvyknout a už to vůbec řešit nebudou.*“

Všechny participantky mají minimálně přátele, kteří profesi podporují. Je možné, že své blízké okolí používají jako ochranu před společenskou neoblíbou. T4 řekla, že pomluvy si nikdy nebrala zvlášť k srdci a, že je pro ni důležité mít lidi, o které se může opřít, a kteří ji v tom podporují, což je rodina i přátelé.

5. 1. 3. Důsledky neoblíby

S vědomím neoblíby souvisí samozřejmě její důsledky. Všechny dotazované tanečnice potvrdily, že je boj s pomluvami alespoň trochu psychicky obrnil. Také jsem si všimla u dvou participantek, že vnímaly docela obyčejnou otázku negativně, což s tímto jevem také jistě souvisí. T2 a T4 na otázku „*Jak ses díky go-go tanci změnila?*“ reagovaly odmítavě. T2: „*(přemýšlí) Hmm, no já to asi sama neposoudím, já si myslím, že nijak. Já si myslím, že nijak. Jako samozřejmě názor ostatních může být jinej, ale zatím jsem neslyšela od tý doby, co tancuju, neslyšela jsem větu: hrozně jsi se změnila. Takže si myslím, že sem pořád taková jaká jsem a doufám, že taková i zůstanu no.*“ Zajímavé je, že v pokračujícím rozhovoru obě explicitně zmínily zvýšení sebevědomí, změnu životního stylu, větší zodpovědnost a další změny jejich osobnosti, které byly pozitivní. Nevím přesně jak tento jev interpretovat, u T3 a T1

jsem si tohoto faktu nevšimla. Překvapilo mě, že dívky nereagovaly odmítavě na otázky: „Zvýšilo se ti díky této profesi sebevědomí?“ a „Chlubíš se někdy profesí tanečnice?“, což jsou otázky podobného typu.

5. 2. Obhajovací postoj go-go tanečnic

Na kategorii vědomí neoblíby navazuje *obhajoba go-go tance*, přičemž v této kategorii je jasná odezva na tu předchozí. Dívkám se i přes nesympatie u jistých skupin společnosti profese vyplatí a nejen že se jim vyplatí, ale ony si ji dokonce chválí. V zásadě jsou pro to tyto důvody, proč mají dívky go-go tanec v oblibě: slušný výdělek, zábava (skvělá atmosféra), mohou se živit tancem, který mají rády a jsou středem pozornosti, přičemž nosí to, co se jim líbí.

5. 2. 1. Přínosy go-go tance

Na otázku: „Co jsi díky profesi získala a co jsi díky profesi ztratila?“ participantky zdůrazňovaly hlavně kladné přínosy této profese a z jejich výpovědí vyplývá, že negativa jim nepřinesla tato profese téměř žádná. Co se týče neoblíby lidí, ta je pouze psychicky obrnila, ale žádná participantka si s sebou nenese výrazné trauma, pokud mohu soudit. Ačkoliv T1 jako jediná řekla, že její sebevědomí díky této profesi kolísá, protože se často setkává s kritikou. Ostatní participantky vypověděly, že se jim sebevědomí zvýšilo.

Co participantkám tato profese tedy přinesla? Získání nových zkušeností, peníze, vyšší sebevědomí, nové známé. Další přínosy byly individuální. T2 si splnila sen, naučila se starat více o svůj vzhled, je zodpovědnější a samostatnější. T3 se cítí ženštěji, naučila se neodsuzovat a zajímavé je, že jí profese změnila vnímání mužů: „*A chlapy vnímám úplně jinak. Úplně, úplně jinak. Nežiju v takových oblacích, ale jsem realista a vidím, jak se vlastně to mužský pohlaví chová. Co jsou schopný čeho všeho, co dělaj na těch diskotékách a úplně mi to jakoby změnilo názor na ně...Hmm, nevěřím třeba na ... (přemýšlí) nevěru. Nebo takhle, nevěřím na to, že by chlap byl věrnej, věrnej. Jo nevěřím! ... Hmm, ta profese mi otevřela hrozně oči no. Chlapi jsou fakt schopný mít přítelkyni na diskotéce a za jejíma žádama dělat takový věci, takže ne. Nevěřím. Žádnýmu.*“ Tato výpověď odkazuje na to, že je minimálně z pohledu go-go tanečnic snadno pozorovatelná tendence mužů nechat se v nočním klubu zlákat k sexuálnímu styku.

Následující informace se mohou zdát banální, ale objasňují výpověď T3 a slouží jako základ pro poslední kategorii. V namlouvacích strategiích funguje heslo: „samci útočí, samice flirtují“. Pravdou zůstává, že muži obvykle svádí a ženy se nechávají svést. Tento model aktivních polygammích samečků a ostýchavých věrných samiček sdílí lidstvo s 99% zvířecích druhů včetně našich nejbližších příbuzných – lidoopů a gibbonů.⁷⁷ Není sporu, že muž se může stát otcem pokaždé, když se pomiluje s novou ženou, kdežto žena zůstane dlouho obtěžkána dítětem jediného muže. Jestliže žena pojme větší počet partnerů, nijak tím nezvýší svou plodnost zatímco muž ano. I v dnešní monogamní společnosti mívají někteří muži větší počet dětí mnohem pravděpodobněji než ženy.⁷⁸ U lidí je tato asymetrie dostatečně jasná: devět měsíců těhotenství oproti pěti minutám slasti. Jestliže o úlohách obou pohlaví v námluvách rozhoduje takový poměr investic, není divu, že je to muž a ne žena, kdo vystupuje v roli svůdce.⁷⁹ Pro muže představoval vždy náhodný pohlavní styk s neznámou partnerkou jen malá rizika (nákazu, přistižení vlastní manželkou) a potenciálně obrovský zisk – levně pořízeného potomka navíc, který zvětší jeho genetický odkaz do budoucnosti. Muži, kteří se neváhali chopit takové příležitosti, po sobě zanechali více dětí než ti, co zaváhali.⁸⁰

Proto mezi těmi, kdo se živí prostitucí, tvoří většinu ženy. Je to dáno prostým faktem, že poptávka po prostitutkách je větší než po prostitutech. Existence prostitutek odhaluje mužský sexuální apetit v celé jeho nahotě.⁸¹ Neznamená to však, že by muži byli nevybíravě promiskuitní nebo že by v každém muži dlel potencionální násilník. Samozřejmě ani ženám není strategie navazování krátkodobého vztahu cizí.⁸² Znamená to pouze, že muž se spíše než žena nechá zlákat ke chvilkovému sexuálnímu dobrodružství.⁸³

Nyní však zpět k životním změnám. Negativa, která participantkám přinesl go-go tanec, jsou oproti kladům nevýrazná. Dívky mluví o nedostatku času, ztrátě některých známých, kterou ale vnímají spíše pozitivně. Pokud se participantky s někým kvůli profesi přestaly stýkat, nelitují toho, protože zjistily, že to není

⁷⁷RIDLEY, M. *Červená královna : Sexualita a vývoj lidské přirozenosti*. S. 145.

⁷⁸Tamtéž. S. 146.

⁷⁹Tamtéž. S. 147.

⁸⁰Tamtéž. S. 212.

⁸¹Tamtéž. S. 148.

⁸²EVANS, D., ZARATE, O. : *Evoluční psychologie*. S. 123.

⁸³RIDLEY, M. *Červená královna : Sexualita a vývoj lidské přirozenosti*. S. 212.

opravdový přítel. T2 ztratila dokonce tři přátele, ale nechtěla by toho nechat kvůli nim. V podstatě participantky na toto téma zaujímaly postoj: „On mě poznal už, když jsem tancovala, tak to musí respektovat. Já po něm také nechci, aby přestal dělat co ho baví/živí.“ T3 mi ale kromě toho sdělila, že na druhé straně chápe jeho stanovisko: „...no a takhle, já kdybych se zase vžila do jejich kůže, tak asi bych taky nechtěla, aby můj chlap byl tanečník. Ale je zase jiná věc, že oni mě už takhle poznali, jo. Oni věděli, do čeho jdou, oni věděli, že jsem tanečnice a já toho nemůžu jen tak nechat, dokad' studuju. Dokad' studuju, tak potřebuju nějaký příjem. A mně to dělá dost velkej příjem to tancování, takže to musej vzít, musej to vzít. Já se kvůli tomu jakoby nevzdám. Jo dneska už taky říkám, dneska už bych toho taky chtěla nechat, ty peníze si zatím nevydělávám si, nemám stálou práci, jako ještě jsem student, že jo. Tak ty peníze potřebuju z něčeho. Ale asi by se mi taky nelíbilo, že by tam byl taky takovej jako středem pozornosti, umím se vžít do okolí (oprava) hmm do ostatních, ale zase na druhou stranu, já to vidím ze svého pohledu, že já tam jdu na tu stage, udělám si to svoje, odtancuju si to a jdu zpátky.“

Žádná participantka nehodnotila záporně to, že ztratila iluze nebo že se musela naučit chránit sebe samu před slovními útoky. Tím se eliminují zápory na opravdové minimum.

Na druhé straně musím zmínit, že dívky si uvědomují některá rizika, která s sebou profese go-go tanečnice nese. T3 se zmiňovala například o nočním cestování, o nepříjemnostech v podobě osahávání mužů (v některých klubech jsou bodyguardi, kteří go-go tanečníci doprovázejí, ale není to pravidlem). Participantky také vědí, že problémem může být jejich budoucnost. Na otázku: „Jak dlouho se dá tato profese vykonávat?“ většinou odpovídaly, že zhruba do třiceti let nebo dokud go-go tanečnice vypadá dobře. T1 na toto téma vypověděla: „Já si teďka šetřím na byt, šetřím si na auto a já když budu dělat tady tu práci ještě pět let, jakože se to dá dělat pět let ještě, jsem poměrně mladá, tak si za pět let můžu koupit byt. Je to hodně dobře placená práce, jenomže ono je potom zase otázka, bude ti osmadvacet let, celej život si buď jenom tančila, nebo si studovala, teďka nemáš žádnou praxi a začínáš od nuly. Tady je zase ta druhá stránka, která je malinko horší, co budeš dělat, až ti přestane to tělo fungovat nebo až to nebudeš chtít dělat? Jakou práci potom kde dostaneš? Ale zase to zahraničí. Učíš se tam jazyk. Potom můžeš směřovat tady tou cestou nějakým způsobem.“ Dívky tancující na plný úvazek v zahraničí mohou tedy využít své jazykové znalosti ve své budoucnosti. To se týkalo mých

participantek T1 a T4. T2 má kromě toho jinou práci a pro T3 je go-go tanec přivýdělek ke studiu.

Přínosy profese lze chápat jako racionalizaci volby participantek dělat go-go tanečnici navzdory nepříjemnostem, které tato profese může nést. Proto jsem tuto kategorii zařadila pod obhajovací postoj ke go-go tanci. Samozřejmě beru v úvahu, že být go-go tanečnicí může prostě nést samé výhody a pozitiva.

5. 2. 2. Obhajoba go-go tance

Obhajovací charakter nese další kód, který jsem nazvala radost z tance. Všechny participantky zdůrazňovaly na své profesi tanec jako hlavní motivaci v začátcích. T2 a T4, což jsou tanečnice, pro které se motivace prý nezměnila, mi sdělily zajímavý fakt. Zmínily, že když jdou do nočního klubu jako zákaznice, na parketě mezi lidmi vůbec netančí nebo je to příliš nebaví. T4 uvedla, že ji tanec baví jako go-go tanečnici víc, ale na otázku: „Proč?“ nedokázala odpovědět. Když tančí mezi lidmi, setkává se s negativními pohledy. T2 netančí vůbec. K tomu mě napadá jedna hypotéza, na jejíž ověření však nemám dostupné prostředky. Tanečnice svým výstupem v podstatě uspokojují evoluční tlaky. Využívají možnosti se předvést a nalákat co nejvíce mužů, z nichž si pak mohou vybrat toho nejlepšího. Je pro ně snadnější a efektivnější získávat nápadníky na pódiu než na parketě, kde musí soupeřit s dalšími ženami. Jak jsem objasnila výše, pomluvy dalších žen jsou velmi nebezpečné pro společenské postavení pomlouvané ženy. Společenské postavení go-go tanečnice je hůře snížitelné, protože tanečnice má již získaný zájem všech mužů v klubu, jakmile se objeví na pódiu. Na parketě si každá žena musí svůj status budovat, a proto jí každá pomluva může snadno ublížit. Již výše jsem zmínila, že ženy v nočním klubu zesměšňují a pomlouvají ty výraznější, což go-go tanečnice určitě jsou se svým stylem tance. Participantky tedy raději netancují, protože nemají zapotřebí soutěžit a zároveň si nechtějí udělat nepřátele z řad žen, když jsou na parketě zranitelnější.

V čem ale spočívá samotná obhajoba go-go tance? Dívky samozřejmě mapují, že se něco na jejich profesi lidem nelíbí. Také si zároveň uvědomují, že to, co dělají, je nevšední. T3 v promluvě o své budoucnosti řekla: „...*takže bych spíš šla pracovat nebo chtěla bych si najít normální práci.*“ Takových úryvků jsem v rozhovorech našla několik. U T3 není takové sdělení překvapující, když ji go-go tanec již

nepřináší takové potěšení. Pravděpodobně již necítí takovou potřebu svou práci obhajovat. V rozhovorech se ale objevoval často kód význačnost, ve kterém byly zahrnuty výpovědi o tom, jak profesi nemůže dělat každý. Například T2 vypověděla: *„A pak jsem si říkala ať si myslí kdo chce co chce, já si myslím, že ty pohyby co já tady prostě vydávám, tak že to taky neumí jen tak někdo a vůbec myslím jako obdiv těm holkám, co vůbec nahoru lezou.“* Už z této výpovědi je patrný obhajovací tón. S význačností souvisí i chlubení se profesí. Výše jsem zmínila, že participantky nereagovaly odmítavě na tuto otázku, což považuji za zajímavé. Participantky až na T4 se v počátcích této profese chlubily tím, co dělají. To jistě odkazuje na jakousi hrdost a tedy i na význačnost této profese.

Všechny participantky na základě rozhovorů shledávají, že jejich profese je nevšední, i když ji obhajují tím, že to není nic špatného. Obhajování jsem si v rozhovorech všimla, ale až při analýze jsem zjistila, jak hojně je tento kód zastoupený a jakou hraje vliv v mé práci. Dívky o go-go tanci říkaly, že je to dřina ve smyslu náročnosti tance. Že často chodily z pódia úplně zpocené a vyčerpané, T1 mi sdělila: *„Víš co ono spousta holek, co nemají to tančení v krvi, si to musejí, buď si to musejí vydržet jo a musejí okoukávat od ostatních, cvičit si doma před zrcadlem, když to chtějí vyloženě dělat anebo to můžou zabalit.“* (všimneme si také, jak je důležité, aby tanec dobře vypadal). Podle všech participantek hraje tanec v profesi velkou roli, i když si mohou uvědomovat, že o to majitelům klubů a agentur mnohdy primárně nejde. K tomuto faktu se dostanu v následující kategorii.

Další souvisejícím faktem je vymezení vůči topless tanečnicím (v podstatě go-go tanečnice, které si svlékají na poslední pár minut vystoupení podprsenku). Participantky často zdůrazňovaly, že se ony samy nikdy nesvlékají, nedělají nic pohoršivého. Zároveň ale topless tanečnice v jistém směru obhajovaly. Následující výňatek z rozhovoru s T2 přesně demonstruje moje tvrzení: *„Go-go tanečnice se nikde neslíká, prostě nedělá nic, co by ji mohlo prostě pohoršit... Jsou vlastně dva druhy tancování, jsou go-go tanečnice a je topless. A toplessky si většinou na posledních deset minut tancování sundávají vršek. Ale i tak to není nic, co by prostě, pokud na to holka má postavu, pokud se za to nestydí, tak si myslím, že to není nic, co by tu holku mohlo prostě pohoršit. Ale go-go tanečnice se prostě nikde neslíká, nedělá nic, co by jako jí mohlo nějak uškodit nebo něco.“* Když se zamyslíme nad tím, proč tanečnice v jistém směru obhajují topless tanec, může nás napadnout, že používají jistou strategii. Pokud dokáží, že „pohoršivější“ profese než

ta moje je v pořádku, získám pozitivnější pohled na to, co dělám já. Tuto hypotézu mi potvrzuje tvrzení T1, která krátce po našem rozhovoru začala s profesí topless tanečnice v zahraničí a obhajovala podobným způsobem striptýz: „...*ty lidi si kolikrát řeknou holka, která tančí u tyče, vlezte i do postele. Není to pravda! Není to pravda! Go-go tanečnice rozproudují zábavu, stejně tak rozproudují zábavu topless tanečnice, stejně tak rozproudují zábavu striptérka. A není to o tom, že by některá z nich dělala pokoje. V žádném případě! Zase, je to individuální. Některá ano, může se to stát. Ale ty holky, když chtějí mít s někým sex za peníze, tak jdou dělat do bordelu. Netančej, nedělej stripy.*“ Mezi go-go tanečnicí, topless tanečnicí a striptérkou je dle mého názoru jasná linka, ale minimálně moje participantky se velmi ostře vymezovaly vůči prostituci.

Nyní je zřejmý další způsob obhajoby této profese a tím je obhajoba pomocí účelu go-go tance. Výpovědi na toto téma si byly velmi podobné a často zazněly ještě dříve, než jsem se stačila zeptat. Většinou se go-go tanečnice o účelu své profese zmínily v odpovědích na dotazy souvisejících s pomluvkami a předsudky. Už to vypovídá o obranném charakteru těchto výpovědí. Účelem go-go tance je podle participantek tedy rozproudují zábavu, roztancovat a pobavit lidi, nalákat je do klubů (aby klubu udělali tržbu), být jakýmsi hřebem a ozdobou diskotéky. T3 kromě toho uvedla jako účel zaujmout.

5. 3. Atributy go-go tanečnice

Třetí nejdůležitější kategorií je *tanec pro muže*. Tato kategorie je úzce spojená se samotným účelem go-go tance, jak jsem již výše naznačila. Go-go tanečnice jsou, podle participantek, v klubu pro lidi. Po položení si otázky, co tanec pro lidi obnáší, jsem z rozhovorů zjistila, že důležité je, aby se zákazníkům go-go tanečnice líbila. Pokud se vrátíme o několik odstavců nazpět, je jisté, že většině žen na diskotéce se go-go tanečnice nelíbí, naopak chovají k ní velkou zášť. Aby se go-go tanečnice tedy mužům na diskotéce líbila, musí splňovat tři hlavní atributy: *vzhled, úsměv a umění tančit*. Když jsem se participantek ptala, co je nejpodstatnější na go-go tanečnicích, tři odpověděly vzhled, zatímco jedna tanec (i když všechny zdůrazňovaly roli tance). Všechny až na T4 také zmiňovaly jistou dávku exhibicionismu.

Co se týče první žádoucí vlastnosti go-go tanečnice, podle Ridleyho ženská krása tkví v trojici mládí, postava, tvář.⁸⁴ Dnešní móda v naší kultuře diktuje štíhlost jako jeden důkaz krásy. Také v profesi go-go tanečnic vládnu převážně štíhlé dívky. T3 se dokonce setkala s odmítnutím v klubu, pro který nebyla dostatečně štíhlá: „*Chtěj vyloženě štíhlý holky a s tím jsem měla taky problém, protože vyžadují vyloženě hubený a vysoký holky, jo. Takže s tím jsem se taky setkala jako s problémem u mě. Protože jsem malá, nejsem zase nějaká vyzáblina, spíš mám takovou sportovní postavu.*“

Před začátkem výzkumu jsem měla možnost krátce o go-go tanečnicích mluvit s majitelem klubu, ve kterém jsem dělala výzkum. Na téma předpokladů go-go tanečnice mi řekl, že tanečnice může „dohonit“ nepřesvědčivé pohyby sexy postavou, další třeba krásným úsměvem apod. Naopak asymetrické rysy obličeje nahradí zkušeným tancem. Go-go tanečnice tedy nemusí být dokonalá, důležitější je celkový dojem. I když nebude mít perfektní nos, stále bude nejvíce žádoucí dívkou v klubu a zaručeně na diskotéce zaujme každého muže. Jak píše Ridley, muži jsou vybíraví a kladou na ženskou krásu větší důraz než ženy na krásu mužskou.⁸⁵ Proto také ženy soupeří o přístup k nejlepším jedincům druhého pohlaví v oblasti fyzické atraktivity. Průměr muže nezajímá. V davu žen v černých šatech by jediná žena v červených určitě upoutala mužské oko nezávisle na tom, jakou by měla postavu a tvář.⁸⁶ Dále výzkumy potvrzují to, co všichni vědí – že muže fascinují ženy v odhalujících, upnutých nebo krátkých šatech.⁸⁷ Tím spíše zaujme mužské oko spoře oděná dívka na vysokých podpatcích, která se na muže usmívá a dělá přitom vyzývavé pohyby.

Dívky si uvědomují důležitou roli svého vzhledu, ale všechny zdůrazňovaly podstatu tance v této profesi. Tanec je skutečně důležitý, ale je založený spíše na vyzývavých pohybech a dovednostech pole dancingu (tanec u tyče). Pohyby ukazují mužům: jsem krásná, fertilní, dostupná. Všechny participantky se v tanci zdokonalují (nebo zdokonalovaly první roky, než je to přestalo bavit). V tanečním zdokonalování hraje roli snaha vyrovnat se zkušenějším tanečnicím, aby jejich tanec vypadal stejně dobře nebo i lépe. I přesto podle T2 na sebe tanečnice nežárlí, spíše si navzájem pomáhají. Touha tanečnic po lepších pohybech musí být pro majitele klubu

⁸⁴RIDLEY, M. *Červená královna : Sexualita a vývoj lidské přirozenosti*. S. 234

⁸⁵Tamtéž. S. 140.

⁸⁶Tamtéž. S. 240.

⁸⁷Tamtéž. S. 239.

velmi příhodná, protože v této branži jsou důležité novoty. Jako argument pro toto tvrzení slouží zjištění, že tanečnice se v klubu střídají. Každý klub poskytuje práci několika go-go tanečnicím a každá tanečnice si v průběhu večera několikrát mění svůj kostýmek.

Pokud jsou go-go tanečnice v nočních klubech hlavně kvůli mužům, je jisté, že tato oblast zábavy ví, co muže zaujme. Zmíněné novoty vysvětluje Coolidgeův efekt nazván podle příhody prezidenta Coolidgea a jeho ženy. Tento efekt odkazuje na tendenci mužů být sexuálně znovu vzrušeni, pokud se objeví nová žena, což jim dává impuls získat si mnohočetný sexuální přístup k různým ženám.⁸⁸ Jednotlivé go-go tanečnice uspokojují mužskou touhu po novém právě prostřednictvím změny sexy kostýmků několikrát za večer.

Úsměv jako poslední klíčovou vlastnost jsem již naznačila, když jsem zmiňovala negativní vnímání go-go tance přítelem tanečnic. T3 mluvila o úsměvu mimo jiné i v úryvku o motivaci: *„Přece jenom ty chlapi a tohle, už mě to tolik nebaví se neustále na někoho furt usmívat, jo. Říkám, že to jsou fakt ty peníze.“* T2 říká o úsměvu: *„...určitě z pohledu lidí jde hodně o ten úsměv. Hodně si na tom zakládáme, abysme se na ty lidi usmívali, protože nejsme tam pro sebe, ale jsme tam prostě pro ty lidi. Takže je potřeba, abysme k tomu taky prostě vypadaly.“*

Požadavky na go-go tanečnici jsou tedy tři - krása, úsměv, tanec. Pokud go-go tanečnice splňuje každý atribut v dostatečné úrovni, o práci se bát nemusí. Tyto atributy slouží k tomu, aby dívky zaujaly pozornost v nočním klubu. Kromě toho go-go tanec počítá s oblibou novot u mužů a tu uspokojuje prostřednictvím střídání tanečnic a změn kostýmků v průběhu večera.

V této kategorii má významnou roli kód nazvaný důležitost zpětné vazby. Všechny participantky vnímaly pohledy lidí v nočním klubu na začátku více než dnes a záleželo jim na tom, co si o nich diváci myslí. Často mluvily o trémě z toho, jak se budou divákům líbit. T2 mluvila o obavách z reakcí lidí hlavně v rámci prvního vystoupení: *„...a pak když jsem tam pak viděla těch lidí, co tam stojí kolem ty jakoby tam byla tyč a tam takovej stupínek, na tom stupínku jak tancuje ta tanečnice, všichni na ni koukaj, jsem říkala ty jo, jestli takhle na mě budou všichni koukat, tak já budu úplně v háji jako. Prostě fakt jsem nevěděla. No a bylo to teda katastrofální jako. (úsměv) Klepala jsem se, úplně se mi chtělo brečet, protože*

⁸⁸BUSS, D. M. *Evoluce touhy : Strategie sexuálního chování*. S. 104.

polovina lidí se na mě koukala jako ježišmarjá, co to je, co to sem jako dali. Takže to bylo úplně hrozný.“ Časem začaly všechny participantky pohledy filtrovat, i když například T4 si stále pokládá otázky, proč se na ni dívají nepřátelsky. Každá participantka je samozřejmě jinak citlivá na kritiku okolí, ale všechny jsou prý schopné ji přijmout, pokud není účelem dívku napadnout. Konstruktivní kritiku si vezmou k srdci a snaží se svůj projev zdokonalit.

5. 4. Účel go-go tance

Poslední a zároveň centrální kategorií je **vizuální charakter go-go tance**. Po výše zmíněných poznacích nyní snadněji porozumíme této kategorii, která nese odpověď na hlavní výzkumnou otázku („Jaký je účel go-go tanečnice?“). Jsou zde zahrnuté kódy, které jsme již poznali. Jak již název kategorie napovídá, v go-go profesi hraje klíčovou roli vizualita. Dívky musí být především krásné, dalšími atributy je usmívání se na diváky a umění svádívých pohybů. Pro vyvolání zájmu muže slouží v naší kultuře i nošení vyzývavých kostýmů.

Buss dokládá, že muži v barech pro nezadané zařadili mezi nejúčinnější taktiky pro své svedení nošení sexy přiléhavých či průsvitných oděvů, halenek s hlubokým výstřihem vpředu i vzadu, košilky sklouzávajících po ramenou, nošení krátkých sukní, svádívou chůzi, svůdné tancování a kroucení se v bocích. Sexualizace ženina vzhledu a jejího chování úspěšně vybízí muže k sexuálnímu nástupu a dvoření se.⁸⁹

Klíčovou roli vzhledu go-go tanečnic dokládá dvoje zjištění. Zprvce dívky mohou vykonávat tuto profesi bez předchozí zkušenosti s go-go tancem. Všechny participantky vstupovaly na parket bez jakékoliv přípravy. Není to jistě pravidlem, některé agentury podle T1 přijímají go-go tanečnice až na základě jejich tanečních dovedností. Navíc v klubu, kde jsem dělala zúčastněné pozorování, se konají castingy na nové tanečnice. Nicméně všechny dívky, se kterými jsem mluvila, vstupovaly na taneční pódium bez předchozí průpravy k této profesi. První vystoupení u třech participantek bylo hrozným zážitkem. T3 však měla zkušenosti s vystupováním před lidmi z dob, kdy navštěvovala různé taneční kroužky, proto jí první vystoupení zvlášť nepřekvapilo, naopak z něho byla nadšená. Dodám zajímavý fakt, že T3, pro kterou byl první večer skvělým zážitkem, ho nebyla schopná podrobně popsat, zatímco dívky, pro které to znamenalo nepříjemnou

⁸⁹BUSS, D. M. *Evoluce touhy : Strategie sexuálního chování*. S. 151.

zkušenost, mi sdělily spoustu detailů. Avšak všechny participantky uvedly, že každé další vystoupení bylo lepší a lepší, postupně získávaly jistotu. Tu nabyly díky tanečnímu zdokonalování, ať už se tančit naučily z internetu nebo odkoukáváním od ostatních tanečnic, což jsou pravděpodobně dvě hlavní strategie k učení se tanci.

Druhým faktem odkazujícím na roli zevnějšku tanečnic je, že mohou jet pracovat do zahraničí bez jakékoli znalosti jazyka. Z rozhovoru s T2, která plánovala v brzké budoucnosti odjet pracovat do Německa byla patrná nervozita z jejích znalostí jazyka: *„...mám z toho teda trošičku obavy, protože dvakrát si nejsem jistá, jak to bude s jazykem, jak já se domluví, protože jsem samozřejmě ve škole měla angličtinu, němčinu, ale jsem ráda, že umím vůbec pozdravit (smích). Že jako nevím jak já zrovna bych si objednávala německy pít, jako to asi nevím. Ale...takhle co říkaly holky, tak jim stačil tejdén a dorozuměly se úplně v pohodě. Potom když to člověk poslouchá deno denně, když tam jako je těch cizinců moc a to je jeden anglickej, jeden německej, jeden španělskej jeden tohle, tak to člověk odposlouchá a dorozumí se v pohodě. Takže tohle je asi jediný, z čeho bych měla strach...“*

Pokud porovnáme účel go-go tanečnice z jejich pohledu a z pohledu zaměstnance klubu, který se na toto téma vyjádřil v rámci zúčastněného pozorování, uvidíme rozpor. Dívky říkají, že účelem jejich profese je rozproudit zábavu, roztancovat a pobavit lidi a být ozdobou diskotéky. Tyto výpovědi jsou velmi obecné. Názor zaměstnance klubu je již ale konkrétnější: *„Goučko musí bejt svolná pro všechny, ale zároveň pro nikoho.“* Jak řekl, každý muž si musí myslet, že je tam tanečnice pro ně. Go-go tanečnice podle něj tedy předstírá svůj zájem o každého muže, kterému věnuje svůj úsměv a ladný pohyb, i když o tom žádná participantka nemluvila. Pokud si každý muž v nočním klubu myslí, že o něj stojí go-go tanečnice, která je krásná, štíhlá a téměř nahá, skutečně to v klubu rozproudí emoce. Existuje množství studií dokazujících, že i pouhá přítomnost atraktivní ženy působí výraznou změnu v chování muže.

Ve studii Richarda Ronayho a Billa von Hippela skateboardisté ve skate parku v Brisbane v Austrálii začali předvádět více riskantní kousky, když opodál stála atraktivní žena. Předváděli sice více úspěšné triky než muži, kteří nejezdili na sketeboardu v přítomnosti krásné ženy, ale nevěděli, kdy skončit; méně přerušovali nerozumné triky v půlce a častěji nedokončili trik úspěšně než

skateboardisté, kteří nebyli pozorováni atraktivní ženou. (Autor rozpoznal, že žena je atraktivní, protože někteří skateboardisté ji požádali o telefonní číslo.)⁹⁰

Je možné, že skateboardisté mají riskování v povaze, takže není překvapující, že mohou být postrčeni, aby se tak chovali ještě více. Skateboardisté sice mohou mít takové tendence, ale stejný sklon riskovat kvůli krásné ženě se prokázal i u mužských mistrů v hře šachů. Švédští výzkumníci Anna Dreber, Christer Gerdes a Patrik Gransmark sledovali tahy v šachu u 626 expertních hráčů. Použili jak výsledky z reálné hry a online průzkumu a zjistili, že mužští odborníci v šachách činili mnohem riskantnější tahy, když jejich oponentkou byla atraktivní žena. Tento výsledek je zvláště pozoruhodný, protože ukazuje, že šachoví mistři - extra racionalisté, pokud vůbec existují - podléhají stejným biologickým slabostem jako zbytek mužské populace.⁹¹

Ačkoliv se mužští skateboardisté a hráči šachu liší v mnoha oblastech, jsou spojeni jejich biologickou mužností. Muži jsou biologicky řízeni k tomu, aby okouzlili atraktivní ženu, a také jsou uvedeni na milost a nemilost vlivu testosteronu, stejného hormonu, který vyvolává agresi a další formy impulsivity.⁹² To nám vysvětluje další článek.

V té studii se měřily hormonální a behaviorální reakce mužských vysokoškolských studentů na krátkou konverzaci s dalším mladým mužem nebo mladou ženou. Participantů poskytl vzorek slin před a po rozhovoru, podstoupili psychologické měření po interakci a jejich chování bylo posouzeno jejich konverzačním partnerem. Testosteron ve slinách participantům stoupl výrazně nad základní úroveň pouze v konverzaci se ženou. Také změny v testosteronu byly zjevně spjaty s tím, jak se muži snažili ženu okouzlit, o čemž ženská společnice vypověděla. Toto hodnocení chování bylo korelováno s tím, jak participantů posuzovali ženskou partnerku jako potencionální romantickou přítelkyni.⁹³ Když se mužům v konverzaci se ženou zvýšila hladina testosteronu nad základní úroveň, ukazovali zdvořilý zájem a předváděli se, než muži konverzující s dalším mužem. Navíc mužům, kteří vykazovali větší namlouvací chování k jejich ženským partnerkám v konverzaci, a více se jim měnila hladina testosteronu, posuzovali

⁹⁰ALTER, A. Pretty women make simple men.

⁹¹Tamtéž.

⁹²Tamtéž.

⁹³RONEY, J. R., MAHLER, S. V., MAESTRIPIERI, D. Behavioral and hormonal responses of men to brief interactions with women. S. 365.

ženskou společnici jako potencionální romantickou partnerku. Takové poznatky se neprojevíly v přítomnosti muže.⁹⁴

Nyní však zpět k výzkumům o skateboardistech. Ronay a von Hippel ukázali, že skateboardisté zažili zvýšení hladiny testosteronu, když se předváděli v přítomnosti atraktivní ženy a toto zvýšení testosteronu také predikovalo jejich vůli riskovat. Nakonec výzkum Dana Arielyho a George Loewensteina demonstroval, že muži, kteří byli sexuálně vzrušeni, měli tendenci dělat riskantnější rozhodnutí a s větší pravděpodobností byli angažováni v morálně pochybném chování s cílem sexuálního uspokojení. Tato zjištění dohromady předkládají, že přítomnost atraktivní ženy, která zvyšuje hladinu testosteronu a míru vzrušení, následně působí riskantní a krátkozraké chování.⁹⁵

Protože potencionální množství potomků, které mohou mít ženy je limitováno fyziologickými omezeními, zatímco mužova reprodukce je limitována počtem žen, které může oplodnit, pohlavní výběr predikuje, že muži budou soutěžit více s jinými muži o sexuální přístup k fertilním ženám. Muži, kteří dokážou zvýšit svůj sociální status nebo vyřadí ze soutěže jiné muže získáním více kvalitní partnerky, budou mít více potomků. Pod jistými podmínkami (když má muž nízký status), převzetí rizika a hrubá agrese mohou být efektivní taktiky k zajištění relevantních zdrojů včetně fertilních žen. V podstatě, pohlavní selekce navrhuje, že muži budou více agresivní k dosažení a obraně reprodukčně relevantních zdrojů proti jiným mužům.⁹⁶

Nyní jsme si ukázali, co dělá s chováním mužů komunikace nebo dokonce i přítomnost atraktivní ženy. Go-go tanečnice musí nést znaky atraktivity, jak jsem několikrát uvedla. Nejen tedy, že na hormony mužů působí prostřednictvím své přítomnosti, ale ona s nimi dokonce neverbálně koketuje při vystoupeních. Zvýšení hladiny testosteronu a sexuální vzrušení u mužů zapříčiňuje namlouvací chování, předvádění se, agresivitu a impulsivitu. V nočním klubu jistě hraje svou roli na mužské chování i alkohol a pravděpodobně další hormony, ale v zásadě můžeme hovořit o tom, že přítomnost go-go tanečnice působí zvýšení aktivity mužské populace klubu. Tím se dostáváme k výpovědím mých participantek. Jejich účelem v nočním klubu je přece rozproutit zábavu.

⁹⁴RONEY, J. R., MAHLER, S. V., MAESTRIPIERI, D. Behavioral and hormonal responses of men to brief interactions with women. S. 372-373.

⁹⁵ALTER, A. Pretty women make simple men.

⁹⁶ROBERTS, S. G. *Applied Evolutionary Psychology*. S. 207.

Závěr

Prvním úkolem mého výzkumu bylo popsat účel go-go tanečnice v nočním klubu. Ukázala jsem, že go-go tanečnice se má líbit mužům a vyvolávat u nich zpětnou reakci. Mé participantky tvrdily, že jejich účelem v klubu je rozproudit zábavu, ale tato výpověď není zcela kompletní. Nevysvětluje, jakým způsobem se to děje. Tanečnice, která splňuje požadavky na to, aby se mužům líbila, to znamená, že splňuje kombinaci úsměvu, svádívých pohybů, krásného zevnějšku a provokativních kostýmů dává mužům zdánlivě najevo, že je přístupná. To u mužů vyvolává namlouvací chování, zvyšuje se jim hladina hormonu testosteronu a začnou se chovat impulsivněji, agresivněji a předvádějí se. Tyto změny v jednání se projevují v klubu různými způsoby, jedním je i kupování nápojů, což zvyšuje tržbu daného klubu. Takové reakce by samozřejmě mohla vyvolat jakákoli atraktivní žena na parketě, ale přímočaré vystavení na odiv zmíněných žádoucích atributů je prostě spolehlivější a účinnější. Go-go tanečnice uspokojuje i mužskou touhu po novém prostřednictvím častých změn svého vyzývavého oděvu. Pokud se všechny participantky ostře vymezovaly proti prostituci, není překvapivé, že nepřiznají předstírání zájmu o muže v nočním klubu, i kdyby si to uvědomovaly. Pravděpodobně proto hovoří o účelu go-go tanečnice spíše obecně. K bližšímu objasnění účelu go-go tance je třeba vzít v úvahu nejen výpovědi participantek, ale i data ze zúčastněného pozorování a poznatky evoluční psychologie.

Odpovědi na vedlejší výzkumné otázky jsou podrobně rozepsané ve výstupech výzkumu. Pokusím se je však stručně shrnout. Dílčí výzkumné otázky jsou:

- 1) *Jaký postoj zaujímají go-go tanečnice k této profesi?*
- 2) *Jaký postoj podle go-go tanečnic zaujímá jejich okolí k této profesi?*

Postoj participantek ke své profesi je vesměs pozitivní. Všechny zdůrazňovaly kladné přínosy, které jim tato profese přinesla, i když některé z nich v dnešní době go-go tanec příliš nenaplňuje. Přesto je zjevné, že mnohé jejich výpovědi měly obhajovací charakter pravděpodobně proto, že se často setkávají s neoblíbeností ze strany určitých skupin lidí. Zde odpovídáme i na druhou vedlejší výzkumnou otázku. Někteří lidé se staví negativně k profesi go-go tance, především jsou to další ženy v nočním klubu. Evoluční psychologie navrhuje vysvětlení pomocí soutěže v rámci jednoho pohlaví, což je dle mého názoru zcela uspokojivé. Ženy na go-go tanečnice žárlí, protože mají větší úspěch u mužů než ony samy. Kvůli tomu je ženy

pomlouvají a zesměšňují. Charakteristické je, že soutěž probíhá, když další žena konverzuje s mužem. Go-go tanečnice konverzuje s muži pomocí očního kontaktu a úsměvu při vystoupeních. Jak jsem zmínila, go-go tanečnice jsou častěji zvány na drink než ostatní ženy, což vypovídá o jejich větší atraktivitě u mužů.

K přiblížení určitých jevů jsem použila v bakalářské práci teorii evoluční psychologie. Filosofie vědy nám radí využívat tu teorii, která má nejvyšší míru řešení problémů. Danými problémy byly v mém výzkumu pomluvy dalších žen na diskotéce a úloha, kterou hraje go-go tanečnice v nočním klubu. Domnívám se, že v těchto oblastech má evoluční psychologie největší explikační potenciál.

Seznam použitých zdrojů

BERNARD, H. R. *Research Methods in Antropology : Qualitative and Quantitative Approaches*. 2nd ed. AltaMira Press, 1995. 585 pp. ISBN 0-8039-5244-9.

BUSS, D. M. *Evoluce touhy : Strategie sexuálního chování*. Praha : Volvox Glabator, 2009. 389 s. ISBN 978-80-7207-754-0.

CRESWELL, J. W. *Qualitative Inguiry and Research Design : Choosing Among Five Approaches*. 2nd ed. SAGE Publications, 2007. 393 pp. ISBN 978-1-4129-1606-6.

DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha : Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0139-7.

EVANS, D.; ZARATE, O. *Evoluční psychologie*. 1. Vyd. Praha : Portál, 2002. 176 s. ISBN 80-7178-611-X.

GODFREY-SMITH, P. *Theory and Reality : an introduction of the philosophy of science*. The University of Chicago, 2003. 272 pp. ISBN 0-226-30062-5.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum : Základní metody a aplikace*. 1. Vyd. Praha : Portál, 2005. 408 s. ISBN 80-73-67-040-2.

MAXWELL, J. A. *Qualitative Research Design : An Interactive Approach*. Sage Publications, Inc., 1996. 152 pp. ISBN 0803973292.

RIDLEY, M. *Červená královna : Sexualita a vývoj lidské přirozenosti*. Praha : Portál, 2007. 315 s. ISBN 978-80-7367-135-8.

ROBERTS, S. G. *Applied Evolutionary Psychology*. New York : Oxford University Press, 2012. 436 pp. ISBN 978-0-19-958607-3.

ROULSTON, K. *Reflective Interviewing : A guide to Theory and Practise*. London: SAGE Publications, 2010. ISBN 978-1-4129-4856-2.

STAKE, R. E. *The art of case study research*. SAGE Publications, 1995. 175 pp. ISBN 9780803957671.

ŠVAŘÍČEK, R.; ŠEĎOVÁ, K a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách : pravidla hry*. 1. Vyd. Praha : Portál, 2007. 384 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

TKADLEC, E. *Strategie a metody vědecké práce : Filosofické názory a komunikační dovednosti*. Olomouc, 2007.

Elektronické zdroje

ALTER, A. Pretty women make simple men. *Psychology today*. [online]. 2010, prosinec [cit. 25. 2. 2014]. Dostupné na WWW: <<http://www.psychologytoday.com/blog/alternative-truths/201012/pretty-women-make-simple-men>>.

RONEY, J. R.; MAHLER, S. V.; MAESTRIPIERI, D. Behavioral and hormonal responses of men to brief interactions with women. *Evolution and Human Behavior*, July 2003, Vol. 24, Issue 6, Pages 365-375.

Další prameny

Rozhovor s T1, uskutečněný 11.9.2013 v Pardubicích vedla Jana Holíková. Audionahrávka a přepis v držení autorky práce.

Rozhovory s T2 uskutečněné 16.9.2013, 8.11.2013, 11.12.2013 v Pardubicích vedla Jana Holíková. Audionahrávky, přepisy a písemný záznam rozhovoru v držení autorky práce.

Rozhovor s T3 uskutečněný 25.10.2013 v Pardubicích vedla Jana Holíková.
Audionahrávky a přepisy v držení autorky práce.

Rozhovor s T4 uskutečněný 6.12.2013 v Pardubicích vedla Jana Holíková.
Písemný záznam rozhovoru v držení autorky práce.

